

OMISTUSLAUSEEN SUBJEKTI KIINANKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN TEKSTEISSÄ

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
24.1.2018

Emilia Jääskeläinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen tavoitteet	1
1.2. Suomen kielen opiskelu vieraana kielenä	2
1.2.1. Eurooppalainen viitekehys	2
1.2.2. Oppijankieli	3
1.2.3. Kiinalaiset suomen kielen oppijoina	4
1.3. Tutkimusaineisto ja -menetelmät	6
1.3.1. Tutkimusaineisto	6
1.3.2. Aineiston käsittely	8
1.3.3. Virheanalyysi tutkimusmenetelmänä	11
2. KIELIOPPITEORIAM	14
2.1. Suomen kielen omistuslause	14
2.2. Omistuslauseen subjekti	15
2.3. Aiemmat tutkimukset suomenoppijoiden epätyypillisyyksistä	22
3. YLEISTÄ KIINANKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN OMISTUSLAUSEISTA	26
4. OMISTUSLAUSEEN SUBJEKTIN SIJANVALINTA KIINANKIELISTEN TEKSTEISSÄ	32
4.1. Nominatiivi partitiivin sijaan	32
4.2. Partitiivi nominatiivin sijaan	33
4.3. Subjekti genetiivissä	35
5. MUUT KUIN SIJANVALINTAAN LIITTYVÄT OMISTUSLAUSEEN EPÄTYYPILLISYYDET KIINANKIELISTEN TEKSTEISSÄ	37
5.1. Subjektin luku	37
5.2. Subjekti puuttuu	39
5.3. Epätyypillisuus attribuutissa	39
5.4. Vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia	40

6. EUROOPPALAINEN VIITEKEHYS JA TULOSTEN TARKASTELUA	45
7. PÄÄTÄNTÖ	56
LÄHTEET	59

1. JOHDANTO

Kiina ja kiinalaiset kiinnostavat Suomea ja muuta Eurooppaa talouselämän rahoittajina ja piristäjinä. Matkailijamäärät Kiinasta Suomeen ovat kasvaneet vuosittain viime vuosina (Särkkä, Taloussanomat 1.6.2016). Kiina on myös pyrkimässä tieteen ja teknologian suurvallaksi (Rantanen, HS 22.11.2017). Ulkomaalaisista opiskelijoista maassamme kiinalaiset ovat olleet suurin ryhmä (Garam 2016: 7).

Oma kiinnostukseni kiinalaisiin heräsi varsinaisesti saatuani ystävän Oulussa asuvasta kiinalaisesta naisesta. Opastaessani ja myöhemmin opettaessani ystävälleni suomen kieltä sain lopullisen aiheen myös tälle pro gradu -työlleni. Kiinan kieltä en itse osaa enkä ole sitä yhtään edes yrittänyt opiskella. Kommunikointi kiinalaisen ystäväni kanssa on tapahtunut suomeksi englantia tukikielenä käyttäen.

Kiinan kielen valinnalla lähtökieleksi on myös tutkimuksellisia tavoitteita, sillä suuri osa aiemmin tehdyistä oppijankielen tutkimuksista keskittyy eurooppalaisiin kieliin. Haluan-kin tuoda tähän tutkimusalaan uutta näkökulmaa sitä kautta, että kohdekieli on aasialainen.

Tutkimusaineistoni on Kansainvälinen oppijansuomen korpus (ICLFI), joka sisältää aikuisten suomen kielen opiskelijoiden kirjoittamia tekstejä. Korpusta kuvaan tarkemmin luvussa 1.3.1. Luvussa 1.3.2 kuvaan, kuinka olen aineistoa käsitellyt. Käytän tutkimusmenetelmänä soveltaen virheanalyysiä, josta kerron tarkemmin luvussa 1.3.3.

1.1. Tutkimuksen tavoitteet

Tarkastelen tässä pro gradu -tutkielmassa kiinankielisten suomenoppijoiden teksteihin tuottamaa omistuslauseen subjektia. Omistuslauseiksi olen rajannut lauseet, jotka alkavat adessiivimuotoisella habitiiviadverbiaalilla, jota seuraa *olla*-verbi. Verbinjälkeinen substantiivilauseke (NP) on lauseen subjekti. Lasken, kuinka usein tällainen lausetyyppi

on muodostettu oikein ja millaista epätyypillisyyttä odotuksenvastaisissa subjekteissa esiintyy.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Kuinka suuressa osassa aineiston omistulauseista on oikein muodostettu subjekti ja kuinka suuressa osassa ei?
2. Miten edellä saadut luvut suhteutuvat eurooppalaisen viitekehysten taitotasoihin?
3. Millaisia ovat epätyypillisesti muodostetut omistulauseet sekä kuinka paljon niitä on määrällisesti ja prosentuaalisesti?

Suomen kielen omistulauseen määrittelen luvussa 2.1. ja omistulauseen subjektin luvussa 2.2. Eurooppalaisessa viitekehyksessä kuvataan, mitä oppijoiden on osattava ja mitä tietoja ja taitoja heidän on kehitettävä oppimisprosessin aikana. Prosentuaalisella tarkastelulla tarkoitan, että lasken sekä oikein että epätyypillisesti käytetyt subjektit ja tarkastelen niiden välistä suhdetta. Käsittelen tutkimusaineistoa ja tutkimusmenetelmiä luvussa 1.3. Seuraavaksi kerron suomen kielen opiskelusta vieraana kielenä.

1.2. Suomen kielen opiskelu vieraana kielenä

Luvussa 1.2.1. kerron lyhyesti eurooppalaisesta viitekehyksestä. Sitä kuvailen tarkemmin luvussa 6. Lisäksi tarkastelen oppijankielen käsitettä luvussa 1.2.2. sekä kerron yleisesti kiinalaisista suomen kielen oppijoina luvussa 1.2.3.

1.2.1. Eurooppalainen viitekehys

Käyttämäni aineiston tekstit on arvioitu eurooppalaisen viitekehysten taitotasojen mukaan. Tulee muistaa, että arviointi koskee tekstejä, ei oppijoita. Tutkin, kuinka hyvin eri taitotasojen teksteissä osataan käyttää omistulauseen subjektia oikein ja minkä verran suomenoppijat tekevät epätyypillisiä valintoja subjektin käytössä verrattuna äidinkieliin suomen puhujiin.

Yhteisen eurooppalaisen viitekehysten tarkoituksena on luoda yhteinen pohja tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien kuvaukselle Euroopan erilaisissa koulutusjärjestelmissä. Se kuvaa laajasti, mitä oppijoiden on osattava ja mitä tietoja ja taitoja heidän on kehitettävä, kun tavoitteena on tehokas viestintä. Viitekehys määrittelee ne kielitaidon tasot, joiden avulla oppijan edistymistä voidaan mitata oppimisen eri vaiheissa. (EVK 2004: 19.)

Viitekehys jakaa kielitaidon taitotasoihin. Jokaisesta taitotasosta on annettu yksityiskohdalliset kriteerit, mitä kullakin tasolla tulee osata. Taitotasokuvausjärjestelmä alkaa jaosta kolmeen laajaan taitotasoon A, B ja C. Taso A on nimeltään Perustason kielenkäyttäjät, taso B on Itsenäinen kielenkäyttäjät ja taso C on Taitava kielenkäyttäjät. Jokainen kolmesta tasosta jaetaan vielä kahteen, jolloin lopullinen taitotasoasteikko on kuusiportainen. Nämä kuusi tasoa ovat nimeltään: Alkeistaso (A1), Selviytyjän taso (A2), Kynnystaso (B1), Osaajan taso (B2), Taitajan taso (C1) ja Mestarin taso (C2). (EVK 2004: 46–48.)

1.2.2. Oppijankieli

Tutkimani aineisto on oppijankieltä. Oppijankielellä tarkoitetaan kielimuotoa, jota kieltenoppija tuottaa. Se syntyy oppijan lähtökielen, opittavan kielen ja oppijan kulloisenkin oppijankielen vaiheen vaikutuksesta. Oppijan muut osaamat kielet saattavat myös vaikuttaa oppijankieleen. Oppijankieltä pidetään itsenäisenä järjestelmänä lähtö- ja kohdekielen välissä, ja se muuttuu koko ajan, kun uusia sääntöjä opitaan ja vanhoja muokataan. (Nissilä 2011: 38–39.)

Oppijankieli on luova järjestelmä, koska sen piirteet ovat ainutkertaisia. Nykyään niitä oppijankielen piirteitä, jotka poikkeavat kohdekielestä, ei pidetä virheinä vaan oppijankielen ominaisuuksina. (Nissilä 2011: 39.) Tämän vuoksi käytän termiä **epätavallisuus** kaikista, mikä poikkeaa suomen yleiskielestä. Oppijankieleessä oleva kehitysvaihe tulisi huomioida opetuksessa ja suunnata opetus juuri kehittymässä oleviin taitoihin (Nissilä 2011: 40).

Kielen opetuksessa puhutaan toisesta ja vieraasta kielestä. Toisella kielellä tarkoitetaan kohdekielen käyttöympäristössä opetettavaa kieltä. Vieras kieli tarkoittaa kielen oppimista muualla kuin opetettavan kielen ympäristössä. (Nissilä 2011: 38.) Tässä tutkimuksessa kiinankieliset ovat opiskelleet suomea vieraana kielenä, koska he ovat opiskelleet sitä Pekingin yliopistossa.

Käytän Nissilän (2011: 38) tavoin äidinkielisestä puhujasta nimitystä **natiivi**. Vieraan kielen puhujaa Nissilä kutsuu ei-natiiviksi. Käytän tässä tutkielmassa vieraan kielen oppijasta nimitystä **suomenoppija**. Natiivin tuottamasta kielenaineuksesta käytetään ilmaisua syötös ja oppijan tuottamasta tuotos (Nissilä 2011: 38).

1.2.3. Kiinalaiset suomen kielen oppijoina

Tutkimani suomenoppijat opiskelevat suomea kiinalaisessa yliopistossa. Tätä opiskelijaryhmää on kuvannut Latomaa (2011), joka on toiminut suomenlehtorina Kiinassa. Hän pohtii, miksi kiinalaiset haluavat opiskella suomea. Latomaan mukaan kiinalaisten nuorten asenteissa ja opiskelurutiineissa näkyy kilpailuasetelma. Jokainen haluaa osata jotain sellaista, jota muut eivät osaa, koska kilpailu työmarkkinoilla on kovaa. Nuoret ovatkin opinnoissaan ahkeria eikä heille jää paljon vapaa-aikaa. Perheet tukevat nuorta opiskelijaa ja mahdollistavat pitkät päivät ja tiiviin opiskelutahdin esimerkiksi valmistamalla nuorelle ruokaa. (Latomaa 2011: 83.)

Latomaan havainnot ahkerien kiinalaisnuorten opiskelusta poikkeavat kuitenkin Suomessa asuvien kiinalaisten maahanmuuttajien asenteista, joita Kuosa (2004) on tutkinut pro gradu -työssään. Kuosan tutkielmassa tarkastellaan kiinalaisten maahanmuuttajien suomen kielen oppimiseen vaikuttavia taustatekijöitä. Keskeiseksi oppimisen esteeksi nousee tutkimuksessa motivaation puute. Motivaation puutteeseen vaikuttavia osatekijöitä ovat kontaktien vähäisyys suomalaisiin, aikomus tulevaisuudessa muuttaa pois maasta sekä kielteinen suhtautuminen suomen kieleen ja suomen kielen oppimiseen. (Kuosaa 2004: 69–71.)

Onkin kiinnostavaa, että Kiinassa asuvat suomea vieraana kielenä opiskelevat ovat Latomaan mukaan (2011: 83) motivoituneita opiskelemaan suomea, vaikka todennäköisyys tarvita suomen kieltä Kiinassa on hyvin pieni. Sen sijaan Suomessa asuvat suomea toisena kielenä opiskelevat eivät Kuosan mukaan (2004: 69) ole kovinkaan motivoituneita, vaikka he tarvitsisivat suomen kieltä jokapäiväisessä elämässään. Oma tutkimukseni koskee suomea vieraana kielenä opiskelevia kiinalaisia, mutta olisi mielenkiintoista tehdä vertailua myös suomea toisena kielenä opiskeleviin kiinalaisiin, koska Kuosan ja Latomaan väitteet vaikuttavat näin ristiriitaisilta.

En pohdi tässä työssä lähtökielen vaikutusta oppijankielen epätyypillisyyksiin, mutta kerroin seuraavaksi lyhyesti joitakin huomioita kiinan kielestä suhteessa suomen kieleen. Kuosan (2004: 55) mukaan suomi on erittäin vaikea kieli oppia kiinalaisille. Hänen informanttinsa nimeävät suurimpia vaikeuksia aiheuttaviksi osa-alueiksi morfologiset vaihtelut ja niistä erityisesti astevaihtelun, sanaston rakenteet ja sen omaperäisyyden, äänneiden kestoasteiden yhdistelmistä erityisesti pitkät vokaalit ja kaksoiskonsonantit sekä puhutun ja kirjoitetun kielen erot (mp). Oman aineistoni epätyypillisyydet ovat morfosyntaktisia eivätkä liity Kuosan mainitsemiin ryhmiin. Tulee huomata, että kieliopillisen muodon muodostus ja käyttö ovat kaksi eri asiaa. Olen kiinnostunut nimenomaan muotojen käytöstä, en niiden muodostuksesta.

Suomen *olla*-verbi on ongelmallinen kiinankielisille. Kopulaverbiä parhaiten vastaavan kiinan kielen sanan *shi* käyttöala on hyvin erilainen. Toisaalta *olla* voidaan kääntää monella muullakin eri verbillä. Substantiivipredikaatin edellä kiinassa esiintyy tavallisesti kopulaverbi, esimerkiksi *ta shi laoshi, bu shi xueshang* 'hän on opettaja, [hän] ei ole opiskelija'. Adjektiivipredikaatit sen sijaan toimivat verbien tapaan. Niiden kanssa ei käytetä kopulaverbiä. Esimerkiksi *wo lei* 'minä väsynyt' muistuttaa rakenteeltaan lausetta *wo lai* 'minä tulen'. Omistusrakenteissa *olla*-verbiä käytetään, mutta verbi on tällöin *you*, joka ilmaisee olemassaoloa ja omistamista, esimerkiksi *zher you qian* 'täällä on rahaa' *ta you qian* 'hänellä on rahaa'. (Mattila 1996: 151.)

Myös Kuosa mainitsee pro gradu -tutkielmassaan suomen kielen oppimiseen vaikuttavan seikan. Mattilaa (1996) lainaten hän kertoo, että kiinan kielessä sanoja ei taivuteta

ollenkaan ja sen vuoksi suomen kielen sijamuodot ovat kiinalaisille vaikeita. (Kuosa 2004: 55–56.)

1.3. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Seuraavaksi kerron Kansainvälisestä oppijansuomen korpuksesta, jota olen käyttänyt tutkimusaineistonani (luku 1.3.1.). Selostan, kuinka olen käsitellyt aineistoa löytääkseni sieltä omistuseuseet (luku 1.3.2.) sekä millä tavoin käytän virheanalyysiä tutkimusmenetelmänä (1.3.3.).

1.3.1. Tutkimusaineisto

Käytän aineistona Kansainvälistä oppijansuomen korpusta, josta jatkossa käytän lyhennettä ICLFI (International Corpus of Learner Finnish). Sitä on koostettu vuodesta 2007 alkaen Oulun yliopiston johtamassa viiden yliopiston yhteishankkeessa (Jantunen 2011: 86). Korpus sisältää tekstejä, joita aikuiset suomen kielen opiskelijat ovat kirjoittaneet 20:ssä eri ulkomaisessa yliopistossa (mp).

Vuoden 2014 elokuussa korpus sisälsi miljoona sanetta ja noin 6000 tekstiä (Jantunen, Brunni, Lehto & Airaksinen 2014: 66). Kirjoittajien äidinkieliä oli yhteensä 22 (mp). Korpuksen jokainen teksti on arvioitu eurooppalaisen viitekehysten taitotasojen mukaan (Jantunen & Pirkola 2015: 96). Vuoden 2014 tilastossa tekstit jakautuivat taitotasoihin Jantunen ym. mukaan (2014: 66) seuraavasti:

A1	A2	B1	B2	C1	C2
0,1 %	7,3 %	43,2 %	36,1 %	11,9 %	2,0 %

Tarkastelemani aineisto on ICLFI-korpuksen osakorpus, joka koostuu vuonna 2008 Pekingin yliopistossa kirjoitetuista teksteistä, joita on kaikkiaan 163 kappaletta. Tekstilajit ovat fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä. Fiktiivisiä tekstejä aineistossani edustavat sarjakuva, kirje,

päiväkirja ja kertomus. Ei-fiktiivisiä tekstejä aineistossani ovat essee, arvostelu, artikkeli ja hakemus. Omassa aineistossani tekstit jakautuvat taitotasoille kappaleittain ja prosentuaalisesti seuraavasti:

A1	A2	B1	B2	C1	C2
	9 kpl	113 kpl	38 kpl	3 kpl	
	5,5 %	69,3 %	23,3 %	1,8 %	

Koko korpuksen verrattuna osakorpuksen teksteissä on huomattavan paljon B1-tason ja huomattavan vähän C-tason tekstejä. Osakorpuksen ei sattunut ollenkaan A1- eikä C2-tason tekstejä. C1-tason tekstejä on vain kolme kappaletta ja A2-tason tekstejä yhdeksän, joten B-tason tekstit korostuvat tässä osakorpuksessa.

Tarkasteltavia tekstejä eli sellaisia, joissa on käytetty omistuslausetta, on yhteensä 89 kappaletta. Kaikista osakorpuksen teksteistä siis 74 on sellaisia, joissa ei ole käytetty omistuslausetta lainkaan. Mielenkiintoista on, että A-tasoisissa teksteissä ei ole käytetty omistuslausetta kertaakaan. Niitä ei siis ole tarkasteltavien tekstien joukossa. Ilmiö on kiinnostava, koska omistuslause kuuluu kuitenkin rakenteisiin, jotka opiskellaan melko varhaisessa vaiheessa. Tekstit, joissa on käytetty omistuslausetta jakautuvat taitotasoille seuraavasti:

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		61 kpl	26 kpl	2 kpl	
		68,5 %	29,2 %	2,2 %	

Omistuslauseita 89 tekstissä on yhteensä 188 lausetta. Tulee muistaa, että yksittäiset lauseet eivät sijoitu taitotasoille, vaan ne on otettu teksteistä, jotka on luokiteltu taitotasojen mukaan. Tässä kohdin lasken lauseita, kun aiemmin laskin tekstejä. Omistuslauseet jakautuvat eri taitotasojen teksteihin seuraavasti:

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		120 kpl	64 kpl	4 kpl	
		63,8 %	34,0 %	2,1 %	

Kappalemäärät kuvaavat nyt lauseita ja taitotaso kuvaa tekstiä, jossa lause on esiintynyt. Näitä 188 lausetta ja niiden käyttöä kuvaan tarkemmin luvuissa 3.–5.

1.3.2. Aineiston käsittely

Käytän aineistona ICLFI-korpuksesta poimittuja kiinankielisten vuonna 2008 Pekingin yliopistossa tuottamia tekstejä. Niitä on kaikkiaan 163 kappaletta ja olen käynyt ne läpi manuaalisesti. Olen etsinyt jokaisesta tekstistä yksitellen tietokoneen hakutoiminnolla erilaisia mahdollisia omistuslauseita. Jos yhtään hakuosumaa ei tullut, kävin tekstin vielä silmäilemällä läpi. Jostakin syystä hakutoiminto ei poiminut kaikkia tapauksia, joten silmäilemällä olen poiminut teksteistä loput omistuslauseet.

Omistajan olen merkinnyt hakukenttään muotoon *-lla* tai *-llä*. Eri aikamuotoja hain lisäämällä omistajan *-lla* perään *olla*-verbin preesensissä: *on / ei ole*, imperfektissä: *oli / ei ollut* ja perfektissä: *on ollut / ei ole ollut*. Pluskvamperfektissä hain ainoastaan myöntömuodolla *oli ollut*, ja koska yhtään osumaa ei tullut, en hakenut enää kieltomuodolla. Tapaluokista hain indikatiivimuodon lisäksi myös konditionaalimuotoja *olisi / ei olisi / olisi ollut / ei olisi ollut*.

Teksteistä löytyi kahdella hakutavalla 188 omistuslauseeksi luokiteltavaa lausetta. Omistajan hakukriteeri on ollut ainoastaan sanan adessiivimuoto. Omistajien joukossa on sekä elollisia että elottomia entiteettejä. Osa lauseista on tarkalleen ottaen muita eksistentiaalilauseita kuin omistuslauseita, mutta tein rajauksen näin, ja muiden lausetyyppien määrä on hyvin pieni. Seuraavaksi olen jakanut lauseet oikein muodostettuihin ja epätyypillisiin. Epätyypilliset olen jakanut ryhmiin sen mukaan, mikä niiden subjekteissa tai subjektien välittömässä läheisyydessä on epätyypillistä. Epätyypillisyydsryhmät olen

käsittelyt jokaisen tarkemmin. Kvalitatiivisen luokittelun lisäksi olen laskenut, minkä taitotasojen teksteistä lauseet ovat. Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä käytän soveltaen virheanalyysia.

Aineistoesimerkkien perässä käytän ICLFI:n laatimaa tunnistuskoodia, joka yksilöi lauseet tiettyyn tekstiin. Koodi näyttää esimerkiksi tältä: KI0001a. Tunnistuskoodin alussa olevat kirjaimet KI tarkoittavat, että teksti on Kiinasta. Sen perässä oleva numero yksilöi kirjoittajan. Viimeisenä oleva pieni kirjain erottaa saman kirjoittajan tekstit toisistaan. Samasta tekstistä poimituissa lauseissa on sama tunnistuskoodi.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää sijamuotojen käyttöä, ei niiden muodostusta. Sen vuoksi en kiinnitä huomiota kirjoitus- tai taivutusvirheisiin, mikäli ne eivät haittaa ymmärtämistä. En myöskään tarkastele, miten sijamuodot on muodostettu, vaan onko subjektin sijamuoto valittu samalla tavoin vai eri tavoin kuin syntyperäinen suomenpuhuja eli natiivi sen valitsee. Arvioidessani, miten natiivi valitsee subjektin sijamuodon, käytän perustana Isoa suomen kielioppia, joka on johtavin suomen kieliopin kuvauksista nykyään. Lisäksi tukeudun introspektioon eli tutkijan omaan kielitajuun, jota käytetään lingvistisenä tutkimusmetodina (Huumo & Sivonen 2010: 21).

Kirjoitusvirheellä tarkoitan sanaa, jossa on väärä kirjain tai kirjaimia puuttuu. Esimerkit (1)–(3) kuvaavat tapauksia, joissa on kirjoitusvirhe, mutta sanan rakenteesta tunnistaa tarkoitetun sijamuodon. Lasken tällaiset sanat oikein muodostetuiksi.

- (1) *Jos sinulla on **bussikorti*** (KI0016a)
- (2) *Jay Choulla on paljon **tuulettiä**,* (KI0003I)
- (3) *hänelä oli **kulkku** kipeä myös!* (KI0001i)

Esimerkissä (1) sanasta *bussikortti* puuttuu toinen *t*-kirjain. Esimerkin (2) *tuulettimia*-sana tulisi olla *m* kahden *i*:n välissä. Esimerkissä (3) *kurkku*-sanan *r* on korvattu virheellisesti *l*-kirjaimella.

Erotan toisistaan kirjoitusvirheen ja taivutusvirheen. Taivutusvirheenä pidän sellaista väärää kirjainvalintaa, joka kuuluu sijapäätteeseen tai sijapäätteestä johtuvaan vartalon

vokaalin muutokseen. Taivutusvirhe voi olla myös väärä sijapäätte. Esimerkki (4) kuvaa tapausta, jossa on taivutusvirhe sijamuodossa. Muodon tunnistaa kuitenkin adessiiviksi, vaikka päätteeseen toinen *l*-kirjain puuttuu. Esimerkissä (5) genetiivin päätteeseen edellä on väärä vartalon vokaali. Tämänkin muodon tunnistaa silti genetiiviksi. Esimerkissä (6) *opettaja*-sanon monikon partitiivi on muodostettu epätyypillisesti, mutta sen tunnistaa monikon partitiiviksi, koska sanassa on selvästi monikon tunnus *-i* ja partitiivin päätte *-ta*. Lasken siis nämä kaikki oikeiksi taivutusmuodoiksi, koska sanoista on yksiselitteisesti tunnistettavissa, mitä sijamuotoa on tarkoitettu.

(4) ***hänellä*** oli kulkku kipeä myös! (KI0001i)

(5) *ihmisillä on paljon puutaloja järvin rannalla* (KI0015k)

(6) *Minulla on hyviä **opettajaita***. (KI0003h)

Lauseiden joukossa on myös joitakin puhekielisiä ilmauksia, kuten *mulla on...* Lasken myös ne oikein muodostetuiksi.

Aineistossani esiintyy yksi tapaus, jossa epätyypillisuus on omistusrakenteen verbissä. Keskityn tässä työssä omistuslauseeseen subjektiin ja siihen läheisesti liittyviin seikkoihin, joten en ole laskenut kyseistä lausetta mukaan tarkasteltaviin lauseisiin. Koska tällaisia tapauksia on vain yksi koko aineistossa, voidaan olettaa, että verbi ei ole omistusrakenteen vaikein kohta.

(7) *Minun edunimellä ja äidin sukunimellä **ovat** samalainen ääni*. (KI0011a)

Esimerkin (7) verbi on monikkomuodossa. Normin mukaisesti omistusrakenteen verbi on aina yksikössä, vaikka sen edellä tai takana olevista NP:ista toinen tai molemmat olisivat monikossa.

Aineistossani on kolme lausetta, joissa oikea lausetyyppi olisi ollut eksistentiaalilause. Oppija on näissä lauseissa oikeastaan valinnut habitiiviadverbiaaliin väärän sijamuodon.

(8) ***Metrolla*** on paljon eduja, mukavuus, harpa ja tietysti nopea (KI0011b)

(9) ***pyöräilyllä*** on oma ongelmia. (KI0006)

(10) *Minusta **buddhalaisuudella** on myös tällainen aika Kiinassa, (KI0003m)*

Esimerkkien (8)–(10) lokatiiviadverbiaali tulisi olla adessiivin sijaan inessiivissä. Muotonsa perusteella olen kuitenkin laskenut myös nämä lauseet aineistossani omistuslausiksi.

1.3.3. Virheanalyysi tutkimusmenetelmänä

Virheanalyysillä tarkoitetaan järjestelmällistä virheiden tarkastelua virheitä aiheuttavien seikkojen tunnistamiseksi, jotta niitä voitaisiin välttää tai kielen opetusta kehittää (Sajavaara 1999: 104). Virheanalyysi on kielen oppimisen tutkimusmenetelmä, joka kuuluu vertailevan kielentutkimuksen alaan. Sen tavoitteena on kuvata oppijankieltä ja verrata sitä opetettavaan kieleen. (Corder 1976: 271, 279.)

Kutsun oppijankieleksi sitä kielimuotoa, jota suomenoppijat ovat teksteihin tuottaneet ja jota tässä tutkielmassa tarkastelen. Corder (1976: 273) pitää oppijankieltä omana kielensä. Kielenopetusterminologian konvention mukaisesti virheellä tarkoitetaan kielenoppijoiden ilmausten piirteitä, jotka eroavat syntyperäisten puhujien käyttämistä (Corder 1976: 265). Nykyään oppijankieleessä ei puhuta virheistä (Nissilä 2011: 39), joten käytän tässä työssä sanaa epätyypillisuus kuvaamaan niitä oppijoiden tekstien piirteitä, jotka poikkeavat natiivien käyttämästä kielestä.

Corderin mukaan virheet ovat tärkein tapa saada tietoa oppijan kielitaidosta. Tällä tavoin saadaan selville, mitä on vielä opittavana. Näin virheanalyysillä vaikutetaan siihen, mitä opetukseen tulisi sisällyttää. Virheiden tutkimisesta saatavaa tietoa voidaan käyttää laajemmin myös kurssien ja opetusmateriaalien suunnitteluun. (Corder 1976: 261, 268.) Lähdemäki (1995: 1) lisää, että mikäli vielä pystytään selvittämään edes osa syistä, jotka johtavat virheiden syntyyn, voidaan ehkä tulevaisuudessa helpottaa sekä opiskelijoiden että opetushenkilökunnan käytännön työskentelyä. Opetuksen kehittämisen näkökulma ei ole kuitenkaan mukana omassa tutkimuksessani.

Opetuksen jälkeen tehdystä virheanalyysistä opettaja saa käytännön hyötyä. Virheet kertovat opettajalle, kuinka tehokkaita hänen materiaalinsa ja menetelmänsä ovat olleet. Virheanalyysi osoittaa, mitkä kurssin asiat on opittu tai opetettu puutteellisesti. Opettaja tarvitsee tätä tietoa päättääkseen, voiko opetuksessa siirtyä seuraavaan asiaan vai täytyykö edellistä kerrata. Laajemmassa mittakaavassa opettaja voi hyödyntää virheanalyysistä saamaansa tietoa tulevien kurssien ja opetusmateriaalien suunnittelussa ja kehittämisessä. (Corder 1976: 270.)

Virheanalyysi tehdään oppilaan spontaanisti tuottamasta materiaalista, esimerkiksi aineista, esseistä ja kertomuksista (Corder 1976: 273). ICLFI sisältää oppijoiden kirjoittamia kertomuksia, kuvauksia, esseitä, päiväkirjoja, arvosteluja, referaatteja, mielipidekirjoituksia, vastineita, uutisia, sähköpostiviestejä, kirjeitä, satiireja ja työhakemuksia (Jantunen & Pirkola 2015: 92). Corderin (1976: 274–275) mukaan virheanalyysin avain on kielen ja siis myös virheiden systemaattisuus. Aineistoa pitää olla riittävästi, jotta säännöllisyys virheissä näkyisi (mp).

Sajavaara jakaa virheanalyysin viiteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa virheet pitää tunnistaa. (Sajavaara 1999: 116–117.) Omassa työssäni olen etsinyt ensin teksteistä kaikki omistuslauseet. Sen jälkeen olen jaotellut ne oikein muodostettuihin ja epätyypillisiin. Näihin jälkimmäisiin rakenteisiin perehdyn tarkemmin. Toisessa vaiheessa virheet kuvataan käytettävissä olevan kuvausmallin perusteella (mp). Kolmannessa vaiheessa virheet luokitellaan kielen kuvauksen eri tasoille (mp). Tässä tutkielmassa olen ryhmitellyt epätyypillisyydet seitsemään ryhmään. Neljännessä vaiheessa virheet selitetään ja viimeisessä vaiheessa virheiden merkitystä arvioidaan suhteessa kohdekielen järjestelmään sekä pohditaan virheiden vaikutusta kommunikoinnin onnistumiseen (mp). Tässä työssä viimeinen vaihe on epätyypillisuusryhmien kuvaaminen sekä sen pohdinta, mitä kirjoittaja on halunnut ilmaista.

Epätyypillisten muotojen lisäksi olen laskenut myös oikein käytetyt muodot sekä oikein ja epätyypillisesti käytettyjen muotojen suhdeluvun. Olen siis tehnyt potentiaalisen esiintymisen analyysia, jolla mitataan kielitaidon tarkkuutta (ks. Brunni, Airaksinen & Jantunen 2016).

Sajavaaran mielestä kielenopettajan tehtäväksi jää ratkaista, missä määrin virheisiin on syytä opetuksessa puuttua ja millä tavoin. Hän myös muistuttaa, että virheet ovat luonnollinen osa kielen oppimisen prosessia. Niiltä ei siis koskaan voi täysin välttyä eikä sellainen tavoite ole edes tarpeen. (Sajavaara 1999: 117.)

2. KIELIOPPITEORIAM

Kerron tässä luvussa, mitä eri aikoina laadituissa kielioppiteoksissa sanotaan suomen kielen omistuslauseesta ja omistuslauseen subjektista. Kiinalaisten kirjoittamien tekstien epätyypillisyyksiä vertaan pääasiassa Isoon suomen kielioppiin, josta olen käyttänyt verkkoversiota. Iso suomen kielioppi on kattavin ja johtavin tämän päivän suomen kieliopin kuvauksista. Lopuksi esittelen, millaisia aiheeseen liittyviä tutkimuksia on tehty aiemmin.

2.1. Suomen kielen omistuslause

Suomen kieliopissa on pitkään kutsuttu eksistentiaalilauseiksi (lyhyesti e-lause) sellaisia lauseita, joissa subjekti on tai voisi olla partitiivissa. Muissa kielissä eksistentiaalilauseen määritelmä on hieman toisenlainen. Suomen eksistentiaalilauseet eivät ole tarkkarajainen kategoria, mutta voidaan puhua prototyyppisestä e-lauseesta. (Vilkuna 1996: 116.)

Vilkunan mukaan e-lauseen keskeiset ominaisuudet ovat seuraavat. Lauseessa on mukana, tässä järjestyksessä: paikallissijainen tai muuten paikkaa ilmaiseva obliikvi, verbi ja subjekti. Subjekti on partitiivissa, jos se on mahdollista eli tarkoite on jaollinen tai lause on tulkinnaltaan kielteinen. Verbi ei kongruoi subjektin kanssa vaan on aina yksikön 3. persoonassa. Verbin merkitys on eksistentiaalinen eli se ilmaisee jollain tavalla olemassa tai jossakin paikassa olemista tai olemaan tai johonkin paikkaan tulemista. Subjekti on indefiniittinen ja yhteydessään ”uusi”. (Vilkuna 1996: 116.)

Ison suomen kieliopin verkkoversio (käytän jatkossa lyhennettä VISK) määrittelee omistuslauseen eksistentiaalilauseen kiteytyneeksi alatyypiksi. VISK:n (2008 § 895) mukaan omistuslauseen verbinä on *olla*, teemana on habitiivinen paikallissijainen ilmaus ja verbin jäljessä on nominatiivi- tai partitiivisijainen substantiivilauseke eli NP. Myös Vilkunan mukaan omistuslause on e-lauseen alatyyppe (Vilkuna 1996: 117).

Hakulinen ja Karlsson (1979: 93) luokittelevat e-lauseen ja omistuslauseen kahdeksi erityypiksi. He kuvaavat omistuslausetta ja lokaalisuutta ilmaisevaa intransitiivilauseetta päällisin puolin niin samankaltaisiksi, että voisi olla houkuttelevaa luokitella ne saman lausetyypin varianteiksi. He osoittavat ne kuitenkin semanttisesti eri rakenteiksi. Hakulisen ja Karlssonin mukaan omistus on semanttisesti niin keskeinen ilmiö, että sen voi olettaa saavan kaikissa kielissä oman konventionaalisen ilmaisunsa. Siksi se on luokiteltu omaksi peruslausetyypikseen. (Hakulinen & Karlsson 1979: 96.)

Hakulinen ja Karlsson (1979: 96) pohtivat omistusrakenteen rajaamista ja herättävät kysymyksen, voivatko myös ablatiivi- ja allatiivimuotoiset habitiiviadverbiaalit esiintyä omistusrakenteessa. Lokaalilauseiden lisäksi he pitävät e-lausetta varsin läheisenä omistuslauseelle ja ehdottavat niiden yhdistämistä, mikäli peruslausetyyppien yhdistäminen olisi tarpeen. Omistusrakenteen muunnoksina Hakulinen ja Karlsson esittelevät sellaiset erottamatonta omistusta tai johonkin kuulumista ilmaisevat tapaukset kuin *Sinussa on kuumetta* tai *Veneessä on kaksi mastoa*. He kutsuvat lauseenalkuista NP:ta possessiiviksi, joka voi olla joko *s-* tai *l-*sijainen. Erisijaisten possessiivien oppositio omistusrakenteessa heijastaa elollisuuden syntaktisen piirteen: elolliset omistajat ilmenevät pintarakenteessa yleensä *l-*sijaisina (*Minulla on vene*) ja ei-elolliset *s-*sijaisina (*Veneessä on masto*). (Hakulinen & Karlsson 1979: 97.)

Itse lasken tässä työssä omistuslauseiksi vain adessiivialkuiset lauseet. En siis ole sisällyttänyt sisäpaikallissijaisia lauseita omistuslauseisiin.

2.2. Omistuslauseen subjekti

VISK:n (2008 § 908) yleismääritelmä subjektille on:

Subjekti on verbin ensisijainen täydennys. Se on yleensä nominatiivissa, laukaisee predikaatissa kongruenssin ja sijaitsee neutraalissa sanajärjestyksessä verbin edellä teemana. Muut verbin laajennukset, etenkin täydennykset, ovat verbin jäljessä.

Omistuslauseen subjektia kutsutaan e-subjektiksi eli eksistentiaalisubjektiksi. Se voi olla nominatiivi- tai partitiivimuodossa. Jälkimmäistä käytetään, kun subjektin tarkoite on jaollinen sekä yleensä kieltolauseessa. Muutoin käytetään nominatiivimuotoista e-subjektia. (VISK 2008 § 910.)

E-subjekti poikkeaa perussubjektista keskeisen subjektikriteerin osalta eli verbi ei kongruoi sen kanssa. Lisäksi e-subjektin ominaisuudet viittaavat objektiin: neutraali sijainti verbin jäljessä ja partitiivimuoto, joka perustuu lauseen kielteisyyteen tai osoittaa kvantitatiivista epämääräisyyttä. Toisaalta e-subjekti poikkeaa objektista siinä, että se voi olla kieltolauseessa myös nominatiivissa. (VISK 2008 § 923.)

Vilkunan (1996: 117) mielestä omistuslauseissa verbinjälkeistä NP:ta ei ole syytä pitää subjektina. Hän kuvaa, että eksistentiaalilauseen toinen, eli verbinjälkeinen, NP on objektimainen, koska se seuraa neutraalisti verbiä ja on usein objektin sijassa eli partitiivissa. Erityisen objektimaista kyseiselle NP:lle on se, että se voi kiellon vaikutuksen alaisena olla partitiivimuodossa. (Vilkuna 1996: 156.)

Subjektiluonnetta sen sijaan puoltaa kyseisen NP:n argumenttirakenne. Eksistentiaalilauseen verbinjälkeinen NP siis edustaa samaa argumenttia kuin vastaavan intransitiivilauseen subjekti. Toinen subjektiluonnetta puoltava seikka on se, että kaikki eksistentiaalisubjektit eivät ole partitiivissa. Kuitenkin Vilkuna esittää, että subjekti piirteet ovat e-lauseessa suhteellisen heikosti esillä. Verbinjälkeinen NP on objektimainen, mutta toisaalta paikanilmauskaan ei ole subjektimainen sen muodon ja semanttisen roolin puolesta. (Vilkuna 1996: 156.)

Omistuslauseessa subjektimaisuus näkyy vielä huonommin kuin muissa e-lauseissa. Esimerkiksi lauseessa *Onneksi minulla on sinut* omistettava NP saa *t*-päätteisen akkusatiivimuodon, mikä tekee siitä vielä objektimaisemman. Lisäksi omistajalla on se subjektille tyypillinen semanttinen piirre, että se on yleensä elollinen. Myös subjektille tyypillinen kongruenssi jää toteutumatta omistuslauseissa. Omistettava voi myös saada omistusliitteen ilman erillistä genetiivimääritettä. Omistusliitteen saava jäsen tulkitaan subjektin

omistamaksi, kuten lauseessa *Emäntä talutti koiraansa*. Omistuslauseessa omistettavaan liittyvä omistusliite voidaan kuitenkin tulkita subjektin paikalla olevaan adessiivi-NP:seen viittaavaksi, kuten lauseessa *Elsallakin on omat vikansa*. (Vilkuna 1996: 156–158.)

Vilkunan mielestä omistaja-NP on kaikin puolin hallitsevampi kuin omistettava NP eli sillä on enemmän subjektiominaisuuksia. Vilkunan mukaan adessiivimuotoinen omistaja-NP on siis obliikvisijainen subjekti ja verbinjälkeinen NP on objekti. (Vilkuna 1996: 158.)

Esitellessään subjektia Hakulinen ja Karlsson käyttävät esimerkkinä kysymysmuotoista omistuslausetta *Onko sinullakin purjevene?* Sekä tämän lauseen että e-lauseen *Torilla on tänään nahkiaisia* verbinjälkeistä NP:ta he pitävät yksiselitteisesti subjektina. (Hakulinen & Karlsson 1979: 158, 161.)

Objektin kohdalla Hakulinen ja Karlsson käyttävät esimerkkinä lausetta *Minulla on sinut*. Tässäkin verbinjälkeinen NP on heidän mukaansa subjekti, mutta se on ”ei-subjektimainen” ja muistuttaa objektia. He kutsuvat esimerkkilauseen akkusatiivia poikkeukselliseksi ja selittävät, että se on keino välttää ristiriitaa pronomien nominatiivimuotojen kongruenssivaatimuksen ja omistusrakenteen kiteytyneen 3. persoonan verbimuodon välillä. (Hakulinen & Karlsson 1979: 176–177.)

Helasvuo ja Huumo huomauttavat, että Iso Suomen Kielioppi toteaa erottavansa sijamuodon ja kongruenssin avulla kolme subjektin alalajia, mutta todellisuudessa vain perussubjekti erotetaan sijamuodon ja kongruenssin perusteella. Sen sijaan eksistentiaali-subjekti ja genetiivisubjekti määritellään niiden konstruktoiden avulla, joissa ne esiintyvät. (Helasvuo & Huumo 2010: 167.)

Helasvuon ja Huumon ehdotus on, että e-NP ja sitä muistuttavat tila- ja tuloslauseen elementit erotetaan omaksi, subjektista erilliseksi lauseenjäsenkategoriakse. Heidän mielestään e-NP ei ole subjekti, objekti eikä predikaatiivi, eikä sitä tulisi määritellä niitä koskevien kieliopillisten kriteerien kautta. (Helasvuo & Huumo 2010: 189–190.)

Käytän kuitenkin tässä tutkimuksessa VISK:n määritelmää omistuslauseen lauseenjäsentä. Kutsun siis omistuslauseen verbinjälkeistä NP:ta subjektiksi. Omistuslauseen alussa sijaitsevaa adessiivimuotoista NP:ta kutsun habitiiviadverbiaaliksi.

Iso suomen kielioppi esittää joitakin sääntöjä omistuslauseen subjektista. Esittelen ne seuraavaksi. Esimerkit ovat aineistostani, mutta sopivan lauseen puuttuessa olen käyttänyt VISK:n esimerkkejä. Prototyypissä omistuslauseessa verbinä on *olla*, teemana on habitiivinen paikallissijainen ilmaus ja verbin jäljessä on nominatiivi- tai partitiivisijainen substantiivilauseke eli NP (VISK 2008 § 895). Nominatiivimuoto on tunnusmerkitön subjektin sija.

(11) *Hänellä on kirja VÄNRIKKI STOOLIN TARINAT.* (KI0007g)

Esimerkin (11) alussa on adessiivimuotoinen habitiiviadverbiaali *hänellä*, sitä seuraa *olla*-verbi yksikön kolmannessa persoonassa ja lauseen subjekti *kirja VÄNRIKKI STOOLIN TARINAT* on nominatiivimuodossa. Partitiivimuotoista subjektia käytetään kahdessa tilanteessa: kun subjekti on jaollinen (12) tai kun lause on kielteinen (13).

(12) *jos minulla on vapaa-aikaa,* (KI0003h)

(13) *Mutta hänellä ei ole tarpeeksi rahaa,* (KI0001d)

Esimerkin (12) subjekti *vapaa-aika* on jaollinen ja se merkitään partitiivimuodolla. Esimerkki (13) puolestaan on kieltolause, mikä aiheuttaa partitiivin käytön subjektissa *raha*. Kerron seuraavassa lyhyesti, mitä jaottomalla ja jaollisella tarkoitteella tarkoitetaan.

Jaoton tarkoite on selvärajainen ja jakamaton kokonaisuus, johon viitataan yksilönä. Tällainen voisi olla esimerkiksi *kynä* tai *ihminen*. Niitä voi laskea, joten niitä kutsutaan myös laskettaviksi. Laskettavuuden vuoksi ne voivat esiintyä myös monikollisina, ja niiden yhteydessä voi esiintyä määrän ilmauksia. Jaotontarkoitteiset substantiivit ovat kvantitatiivisesti määräisiä, mikä näkyy subjektin, objektin ja predikatiivin sijoissa: subjekti on yksikössä nominatiivissa. (VISK 2008 § 554, 1522.)

Jaollinen tarkoite, kuten *vesi* tai *sokeri*, on rajoiltaan epämääräinen. Se koostuu keskenään samankaltaisista tai -tapaisista osista, jotka eivät ole yksilöitävissä. Tarkoitteen voi jakaa niin, että yksikin osa edustaa kokonaisuutta ja on kuvattavissa samalla substantiivilla. Ainesanat viittaavat siis kumulatiivisesti eli kasautuvasti. Jaollisiin substantiiveihin kuuluu konkreettisen aineen nimityksiä eli ainesanoja, kuten *vesi*, *öljy*, *home*, *sametti*, *suklaa*, *liha*, *metalli*, *rauta* ja abstraktia asiaa, tunnetta, ominaisuutta, tilaa tai tapahtumaa kuvaavia substantiiveja, kuten *rakkaus*, *ilo*, *musiikki*, *tiede*, *onnellisuus*, *solidaarisuus*, *työttömyys*, *väkivalta*, *lottoaminen*, *pyöräily*, *syönti*. Jaollisuus ja kumulatiivisuus ovat keskeisiä ominaisuuksia partitiivin käytössä, koska jaollistarkoitteisen substantiivin partitiivimuodolla voidaan ilmaista kvantitatiivista epämääräisyyttä. (VISK 2008 § 555, 1522.)

VISK (2008 § 895) kuvaa omistuslauseen NP:ta epäsubjektimaiseksi, koska siinä asemassa persoonapronomini saa objektin sijan eli t-päätteisen akkusatiivin (14). Samasta syystä Vilkuna (1996: 158) pitää omistuslauseen verbinjälkeistä NP:ta objektina. Esimerkki on VISK:sta.

(14) *Minulla on sinut.*

Esimerkki (14) alkaa prototyyppisellä adessiivisijaisella habitiiviadverbiaalilla *minulla*, ja sitä seuraa *olla*-verbin yksikön kolmannen persoonan muoto. Subjektiksi luokiteltava verbinjälkeinen NP *sinut* on nyt kuitenkin akkusatiivissa, joka on objektin sija. Ilmiö tapahtuu vain, kun omistuslauseen subjekti on persoonapronomini.

Neljä erityistä tapausta aiheuttaa sen, että myös kieltolauseen subjekti on tai voi olla nominatiivissa. Esittelen ne seuraavaksi. Omistuslauseeseen voi liittyä valinnaisia jäseniä, joista tässä työssä merkityksellisiä ovat predikatiivi ja predikatiiviadverbiaali, jotka luonnehtivat omistettavaa, kuten esimerkissä (15). Tässä tyyppissä substantiivi ja predikatiiviadverbiaali muodostavat yhtenäisen rakenteen, johon lauseen kielteisyyttä ei vaikuta, katso esimerkki (16). Esimerkit ovat VISK:sta. (VISK 2008 § 897.)

(15) *Minulla on pää kipeä(nä).*

(16) *Minulla ei ole pää kipeä(nä).*

Esimerkissä (16) näkyy yhtenäinen rakenne *pää kipeä*, joka ei saa partitiivimuotoa kielteisessä lauseessakaan. Rakenteen sijamuoto on sama kuin vastaavassa myönteisessä lauseessa eli esimerkissä (15). Toinen tilanne, jolloin kieltolauseen subjekti voi olla nominatiivissa, on sellainen, jossa predikoiva osa ilmaisee paikkaa. Partitiivi on tällöin mahdollinen, mutta ei välttämätön, kuten esimerkeissä (17) ja (18) (VISK 2008 § 897). Esimerkit ovat VISK:sta.

(17) *Minulla ei ole puukko(a) mukana.*

(18) *Minulla ei ole töpseli(ä) seinässä.*

Esimerkkien (17) ja (18) subjektit *puukko* ja *töpseli* vaatisivat partitiivin, jos lauseiden predikoiva osa, *mukana* ja *seinässä*, puuttuisi. Kuitenkin esimerkkien tapauksessa, kun paikkaa ilmaiseva predikoiva osa on lauseessa mukana, myös nominatiivimuoto on mahdollinen subjektin sija.

Kolmas tilanne, jossa kieltolauseen subjekti voi olla nominatiivissa, on sellainen, jossa kielto kohdistuu määritteeseen. VISK antaa alla olevat esimerkit (19)–(21). (VISK 2008 § 895.) Olen lihavoanut määritteet esimerkeissä.

(19) *Kaikilla kyselijöillä ei ole **yhtä hyvä** tuuri.*

(20) *Suomalaisilla lapsilla ei liene koskaan ollut **niin hyvät** oltavat kuin nyt.*

(21) *Minulla ei ole **yhtä kallis** maku kuin Evitalla.*

Esimerkkien (19)–(21) kielto ei kohdistu subjektiin vaan määritteeseen. Esimerkissä (19) ei kielletä *tuuria* vaan *yhtä hyvä*, esimerkissä (20) kiellonalaista ei ole *oltavat* vaan *niin hyvät*, ja vastaavasti esimerkissä (21) ei kielletä *maun* olemassa oloa vaan kielletään, ettei maku ole *yhtä kallis*.

Vilkuna esittelee vielä neljännen tapauksen, jossa kieltolauseen subjekti voi olla nominatiivissa. Nominatiivimuotoa käytetään, kun kielletään yksi asia, mutta samalla myönnetään toinen. Vilkuna käyttää ilmausta, että ”nominatiivimuoto kontrastoi oikeaan vastaukseen”. Esimerkit ovat Vilkunalta. (Vilkuna 1996: 114.)

(22) *Katiskassa ei ollut haukea.*

(23) *Katiskassa ei ollut hauki (vaan lahna).*

Esimerkissä (22) on prototyyppinen kieltolause, jossa subjekti *haukea* on partitiivissa. Esimerkissä (23) subjektin nominatiivimuoto kontrastoi oikeaan vastaukseen eli ilmaisee, että kielletyn tarkoitteen asemesta on jokin toinen.

Kerron lopuksi vielä joitakin huomioita subjektista yleensä. Subjekti on siis tyypillisimmillään nominatiivimuotoinen NP. Partitiivi on tunnusmerkkinen subjektin sija. Se tarkoittaa, että jokaisen verbin subjekti voi olla nominatiivissa, mutta ei partitiivissa. Partitiivisubjekti on mahdollinen kolmessa eri tapauksessa: subjekti on jaollinen indefiniittinen NP, verbin laatu mahdollistaa partitiivisubjektin, lause on kielteinen. (Vilkuna 1996: 110–114.)

Jaollisuuden näkökulmasta tarkasteltuna partitiivi- ja nominatiivisubjekti eivät merkitse samaa. Partitiivia käytetään, kun NP on jaollinen ja indefiniittinen. Nominatiivia käytetään, kun NP on jaoton tai jaollinen definiittinen, ja lause on myönteinen. Jaolliseen tarkoitteeseen voidaan viitata partitiivilla tai nominatiivilla sen mukaan, onko viittaus tyhjentävä vai ei. Tyhjentävään tarkoitteeseen viitataan nominatiivilla ja ei-tyhjentävään partitiivilla. (Vilkuna 1996: 111.)

Partitiivin mahdollisuus riippuu verbin luonteesta ja argumenttirakenteesta. *Olla*-verbin tapauksessa sekä nominatiivi- että partitiivisubjekti ovat mahdollisia. Partitiivisubjekti saa aikaan sen, että *olla*-verbin tulkitaan intuitiivisesti merkitsevän 'on olemassa'. Tällöin lause on eksistentiaalilause. (Vilkuna 1996: 112.) Eksistentiaalilauseen subjekti voi kuitenkin olla myös nominatiivissa.

Transitiiviverbin subjekti on yleensä nominatiivissa. Poikkeuksen tästä muodostavat kvanttorisanan sisältävät NP:t, joiden yhteydessä partitiivi on mahdollinen. Jotkin verbit ovat merkitykseltään sellaisia, että vain nominatiivisubjekti on mahdollinen. Tällaisia verbejä ovat esimerkiksi *epäonnistua*, *niskoitella*, *pelästyä*, *aivastaa*, *vanheta*. Verbit *vielistä* ja *kuhista* puolestaan suosivat partitiivisubjektia. (Vilkuna 1996: 112, 113.)

2.3. Aiemmat tutkimukset suomenoppijoiden epätyypillisyyksistä

Kajanderin väitöskirjassa esitellään eksistentiaalilauseita suomi toisena kielenä -oppijoilla. Kajander vertaa yläkouluikäisten suomenoppijoiden tekstejä aikuisten kirjoitelmiin, jotka on kerätty yleisten kielitutkintojen (eli lyhyesti yksi) suorituksista. Hän ei huomioi sellaisia taustamuuttujia kuin esimerkiksi ikä, sukupuoli, äidinkieli tai suomessa vietetty aika. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, millaisina partitiivisubjektin mahdollistavat rakenteet esiintyvät suomenoppijoilla. Kajander tutkii eksistentiaalilauseissa paitsi subjektia, myös verbiä, sillä toisinaan oppija jättää pakollisen *olla*-verbin kokonaan pois. Toisaalta oppija on saattanut laajentaa eksistentiaalilauseen rakenteen myös sellaiseen yhteyteen, johon se ei kuulu. (Kajander 2013: 13–14, 41, 43.)

Kajander toteaa, että omistuslauseiden oikea käyttö opitaan hieman nopeammin kuin muiden eksistentiaalilauseiden. Kaikkein hitaimmin eksistentiaalilauseista käyttötarkkuus saavutetaan lokaaliteemaisissa eksistentiaalilauseissa. (Kajander 2013: 95.)

Tutkimuksensa tarkoitusta Kajander selittää siten, että jos suomenoppijan tavoitteena on idiomaattinen eksistentiaalilauseiden käyttö, oppijan ja opetuksen kannalta on hyvä tietää, millaiset kehitysvaiheet idiomaattiseen eksistentiaalilauseiden käyttöön johtavat. Sen vuoksi tutkimuksessa kuvataan, millaisia eksistentiaalilauseita suomenoppijoiden teksteissä esiintyy kirjoitustaidon eri tasoilla, ja miten niiden käyttö kehittyy. Kajanderin tutkimus on hänen mukaansa ensimmäinen, joka suhteuttaa oppijansuomen eksistentiaalilauseet eurooppalaisen viitekehysten taitotasoihin. (Kajander 2013: 14.)

Tutkitussa aineistossa eksistentiaalilause osoittautui hyvin hallituksi, sillä vaadittava tarkkuus saavutettiin jo kielenoppimisen alkuvaiheessa. (Kajander 2013: 213.) Tulos on yhdenmukainen Lähdemäen (1995) aineiston kanssa, jossa suurin osa kaikista tekstin virheistä on ihan muissa rakenteissa kuin omistuslauseessa ja sen subjektissa.

Lähdemäki on tutkinut suomenruotsalaisten tekemiä virheitä suomen kielen ainekirjoituksessa. Aineisto koostuu 400:sta kielikokeen ja 400:sta ylioppilaskokeen aineesta, jotka ovat kaikki suomenruotsalaisten kirjoittamia. (Lähdemäki 1995: 1.) Tutkimuksessa virheet on jaettu 26 ryhmään. Yleisimmät virhetyypit ovat kvantiteettivirheet, sanavirheet ja objektivirheet. (mts. 195, 212–216.)

Lähdemäen aineiston virheistä 4,5 % on subjektivirheitä ja subjektivirheistä yli 70 % on subjektin sijanvalintaan eli nominatiivin ja partitiivin sekoittumiseen liittyviä virheitä. Lähdemäki selittää tätä yli 70 %:n virheryhmää pohtimalla, että vaikka opiskelijat olisivatkin muistaneet, että partitiivisubjekti on mahdollinen vain eksistentiaalilauseissa, heidän ei luultavasti ole helppo erottaa, mitkä lauseista ovat eksistentiaalilauseita. (Lähdemäki 1995: 133.)

Lähdemäen (1995: 133) mielestä eksistentiaalilauseetta on vaikea määrittellä yksiselitteisen selvästi, ja hän väittääkin, että vieraskielisen voi olla ylivoimaisen vaikea arvioida, milloin suomenkielisessä lauseessa on kyse esimerkiksi olemassa olemisen kieltämisestä, olemisen lakkaamisesta, liikkeestä tai varsinkin siirtymisestä toiseen tilaan. Hän muistuttaa, että opetuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että opiskelijat pystyisivät tunnistamaan, mitä lausetta voi pitää eksistentiaalisena ja mitä ei (mts. 139).

Ranuan ja Ruotsalaisen pro gradu -tutkielma vertailee syntaktisia virheitä suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden teksteissä. He käyttävät metodina virheanalyysiä. Tutkielmassa virheet on jaettu 13 alaluokkaan. (Ranua & Ruotsalainen 2004: 24.) Eniten virheitä esiintyy luokissa ”kongruenssi” (25 %), ”objekti ja osma” (15 %) sekä ”valenssin vaatima rektio ja täydennysmuotti” (9 %) (mts. 107).

Subjektivirheitä Ranuan ja Ruotsalaisen tutkimuksessa on 35 (eli noin 8 % kaikista virheistä), ja niistä 13 on tapauksia, joissa subjektin sijaksi on valittu nominatiivin ja partitiivin väliltä väärä muoto (Ranua & Ruotsalainen 2004: 39, 107). Nämä kaikki eivät ole omistuslausetapauksia. Nominatiivin ja genetiivin välisiä valintavirheitä on 7 kappaletta, subjektin puuttumista 5 tapauksia, muodollisen subjektin virheitä 7 ja muita subjektivirheitä 3 (mts. 39). Tästä tuloksesta voidaan päätellä, että subjektin sijanvalinta nominatiivin ja partitiivin välillä on erityisen hankalaa.

Omistuslausevirheitä kyseisessä tutkimuksessa on 13 (eli noin 3 % kaikista virheistä) ja ne on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, onko virhe teemapaikan NP:n vai verbinjälkeisen NP:n sijanvalinnassa. Virheet jakautuvat melko tasan, koska subjektin sijanvalintavirheitä on näistä 6 kappaletta. Yhdessä tapauksessa subjekti on virheellisesti nominatiivissa. Neljässä tapauksessa subjekti on virheellisesti partitiivissa. Yhden esimerkin osalta jää hieman epäselväksi, mitä kirjoittaja on halunnut sanoa. (Ranua & Ruotsalainen 2004: 100–103, 107.)

Rikupekka Leinosen pro gradu -tutkielma poikkeaa edellä mainituista siinä suhteessa, että siinä tutkitaan puhekieltä kirjoitetun kielen sijaan. Työssä tarkastellaan morfosyntaktisia epätyypillisyyksiä nominaalisten lauseenjäsenten osalta venäjänkielisten puheessa. (Leinonen 2016: 1.) Nominaalisiin lauseenjäsentiin kuuluvat subjekti, objekti, predikatiivi ja adverbiaali, mutta oman työni kannalta näistä kiinnostavin on subjekti (mts. 76).

Subjektin sijaan ja lukuun liittyvät epätyypillisyydet ovat Leinosen aineistossa toiseksi vähäisimpiä. Subjektin sijaan liittyvät epätyypillisyydet ovat yleisimmin nominatiivin ja partitiivin välisiä valintoja. Aineistossa sekä nominatiivin että partitiivin epätyypillinen käyttö on yhtä yleistä. Subjektin lukuun liittyviä epätyypillisyyksiä Leinosen aineistossa on vain yksi. (Leinonen 2016: 77.)

Olen verrannut omia tuloksiani näihin aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin siltä osin kuin se on ollut mahdollista. Aina se ei ole ollut mahdollista, koska näissä tutkimuksissa tarkastellaan myös muita ilmiöitä kuin ainoastaan omistuslausetta, ja tutkimukset vain

sivuavat omistuslausetta osittain. Siksi kaikille löytämilleni ilmiöille ei ole vastaavuutta edellä esitellyissä tutkimuksissa.

3. YLEISTÄ KIINANKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN OMISTUSLAUSEISTA

Seuraavissa kolmessa luvussa kuvaan, millaisia kiinankielisten suomenoppijoiden 188 omistuslausetta ovat. Tässä luvussa keskityn oikein muodostettuihin lauseisiin, ja kahdessa seuraavassa luvussa esittelen epätyypillisiä lauseita. Luvussa 4. käsittelen subjektin sijanvalintaan liittyviä seikkoja ja luvussa 5. muita kuin sijanvalintaan liittyviä epätyypillisyyksiä subjektissa ja sen välittömässä läheisyydessä. Luvussa 6. vertaan oikein ja epätyypillisesti käytettyjen subjektien suhdetta.

Kerron kappalemäärinä ja prosentteina oikein käytettyjen ja epätyypillisten lauseiden määrät ja osoitan, miten ne ovat jakautuneet eurooppalaisen viitekehysten eri taitotasoille. Aikaisemmissa tutkimuksissa (luku 2.3.) on todettu, että omistuslause osataan suurimmaksi osaksi, ja että suomenoppijat käyttävät epätyypillisiä ilmauksia enemmän muissa rakenteissa kuin omistuslauseessa. Kerron seuraavaksi aineistosta yleisesti ja sen jälkeen oikein käytetyistä omistuslauseista.

Oikein käytettyjä omistuslauseita on aineistoni lauseista valtaosa. Täysin oikein käytetyiksi omistuslauseiksi lasken 133 lausetta eli noin 70 % kaikista tarkastelluista omistuslauseista. Tämä tulos osoittaa, että oppijat hallitsevat omistusrakenteen käytön oikein hyvin. Oikein käytettyjä omistuslauseita on kaikkien taitotasojen teksteissä. Ne jakautuvat taitotasoille seuraavasti:

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		82 kpl	49 kpl	2 kpl	
		61,7 %	36,8 %	1,5 %	

Kajanderin (2013: 211) tutkimuksen tuloksia on muun muassa se, että eksistentiaalilause on suomenoppijoiden käytössä alkeistasolta lähtien, ja rakenne kehittyy kielitaidon kasvaessa eli siirryttäessä taitotasoilla eteenpäin. Omistajanilmauksesta, joka omassa työssäni on keskeinen, Kajanderin aineisto osoittaa, että sijanmerkintä hallitaan varsin hyvin, koska vaadittu 80 %:n raja-arvo saavutetaan jo tasolla A1 (Kajander 2013: 52, 116). Myös Lähdemäen (1995: 133) tutkimuksessa subjektivirheiden osuus kaikista virheistä

on vain 4,5 %. Samansuuntaiseen tulokseen ovat tulleet myös Ranua ja Ruotsalainen (2004: 39), joiden tutkielmassa subjektivirheiden osuus on 8 % kaikista virheistä.

Esittelen seuraavaksi esimerkkejä oikein muodostetuista omistuslauseista. Prototyypin omistuslauseen, jossa jollakulla on jokin, osaaminen oikein ei liene yllättävää. En siksi esittele tämänkaltaisia lauseita sen tarkemmin. Tämänkaltaisia prototyypisiä oikein käytettyjä omistuslauseita käytän esimerkkeinä (11)–(13) luvussa 2.2. Lisäksi oikein käytettyjä, mutta kirjoitus- tai taivutusvirheitä sisältäviä lauseita ovat esimerkit (1)–(6) luvussa 1.3.2. Keskeisempää omistuslauseen opetuksessa onkin kieltomuodossa ja kysymyslauseessa käytettävä partitiivimuoto. Esimerkiksi White (2010: 276) korostaa kieltolauseen partitiivia oppikirjassaan. Kerron tässä luvussa lyhyesti havaintoja oikein muodostetuista kieltolauseista. Luvuissa 4. ja 5. esittelen epätyypilliset muodot.

VISK:n (2008 § 895) mukaan subjekti on kieltolauseessa partitiivissa. Aineistoni 188 lauseesta 17 kappaletta eli 9 % lauseista on kieltomuodossa. Kajanderin (2013:104) aineistossa kieltomuodossa on korkeintaan 13–18 % kaikista eksistentiaalilauseista. Oman aineistoni 17 kieltolauseesta 13 on B1-tason ja loput neljä B2-tason teksteistä. Näistä 17 kieltolauseesta kymmenen lausetta lasken oikein muodostetuiksi. Niiden joukossa on kolme mielenkiintoista tapausta.

(24) *Koska **meillä ei ole tarpeeksi** autoa ostamaan käyttävää **rahaa**.* (KI0013e)

Esimerkissä (24) on tummennettu varsinainen omistusrakenne, joka siis on muodostettu aivan oikein. Omistusrakenteen sisällä on mielenkiintoinen *autoa ostamaan käyttävää* -rakenne, joka on epätyypillinen, mutta täysin ymmärrettävä.

(25) *Hänellä ei ole mitään särkee nyt* (KI0001b)

Esimerkissä (25) kielteisen omistusrakenteen jälkeen seuraa sana *mitään* täysin oikein partitiivimuodossa, mutta sen jäljestä puuttuu jotain. Yksinkertaisinta olisi muuttaa *särkeä*-verbi substantiiviksi ja sanoa *Hänellä ei ole mitään särkyä/särkyjä nyt*. Partitiivimuotoisen *mitään*-sanana vuoksi olen laskenut tämän lauseen oikein muodostetuksi.

(26) *Suomen kirjallisuudella ei ole **niin pitkä** historiaa.* (KI0010s)

Aineistossani on yksi lause, joka kuuluu VISK:n esittelemään tyyppiin, jossa kieltolauseen subjekti voi olla nominatiivissa, koska kieltö kohdistuu määritteeseen. Esimerkin (26) lauseessa tosin attribuutti ja pääsana eivät kongruoi keskenään. Lasken tämän lauseen kuitenkin oikein muodostetuksi, koska sekä nominatiivi että partitiivi olisivat mahdollisia sijamuotoja. Esimerkin (26) lauseessa attribuutti on nominatiivissa ja pääsana partitiivissa. Kunhan molemmat sanat olisivat samassa sijassa, kumman tahansa sijan valinta kävisi tässä tapauksessa.

Aineistossani on neljä kysymysmuodossa olevaa lausetta. Ne ovat joko kysymyslauseita tai kysyviä sivulauseita. Kaikki niistä on muodostettu oikein ja ne kaikki ovat B1-tason teksteistä.

(27) *Kuinka monta **poroa** sinulla on,* (KI0006f)

(28) *Kuinka monta **lasta** sinulla on?* (KI0008e)

(29) *kuinka monta **opintopistetta** meillä on joka aine.* (KI0013d)

Esimerkeissä (27)–(29) käytetään *kuinka monta* -rakennetta. Lauseet ovat eri kirjoittajilta, ja kaikissa on osattu valita subjekti partitiivimuotoon. Intuitiivisesti voisi kuvitella, että juuri tämäntyyppisiä kysymyslauseita harjoitellaan melko paljon omistuslauseen osalta.

(30) *Onko sinulla **iso TV**,* (KI0001g)

Esimerkki (30) on mielenkiintoinen. Tässä tapauksessa subjektin sijaksi sopisi sekä nominatiivi että partitiivi. VISK (2008 § 895) esittelee tapauksia, joissa kieltö ei kohdistu sub-

jektiin vaan sen määritteeseen (esimerkit (19)–(21) sivulla 20). Nominatiivin valinta subjektin sijaksi esimerkissä (30) noudattaa samaa periaatetta: kysymyksenä ei ole, onko toisella tv:tä, vaan onko hänen tv:nsä iso. Tosin myös partitiivisubjekti on tässä mahdollinen. Epäselväksi jää, onko nominatiivin valinta tietoinen, vai onko sen muodostus vain ollut yksinkertaisempaa, koska tv-lyhenteen taivuttaminen olisi vaatinut kaksoispisteen ja sijapäätteen käyttöä tai koska päätteetön nominatiivi on muutenkin helpompi muistaa ja muodostaa.

Epätyypilliset omistuslauseet olen jakanut kahteen ryhmään. Luvussa 4. käsittelen lauseita, joissa on jotain epäodotuksenmukaista subjektin sijanvalinnassa. Luvussa 5. esittelen omistuslauseita, joissa on jotain muuta epätyypillistä. Muu epätyypillisuus voi liittyä subjektin lukuun, subjektin puuttumiseen, attribuuttiin tai esimerkiksi lausetyypin valintaan. En käsittele tässä työssä omistuslauseen lauseenalkuisen habitiiviadverbiaalin ja verbin epätyypillisyyksiä, koska tarkasteltavat lauseet ovat rakenteeltaan muotoa *-//A on...* Luvussa 1.3.2. kuvaan, kuinka olen valinnut tutkimuksen kohteena olevat lauseet.

Epätyypillisiä omistuslauseita on aineistossani 55 kappaletta, mikä on 29,3 % kaikista omistuslauseista. Olen jakanut epätyypilliset lauseet seitsemään ryhmään, ja esittelen ryhmät samassa järjestyksessä kuin ne kuvataan seuraavissa luvuissa. Kolme ryhmää, eli 34,6 % epätyypillisistä tapauksista, liittyy subjektin sijanvalintaan (luku 4.), kolme ryhmää, eli 38,2 % tapauksista, liittyy muihin subjektin epätyypillisyyksiin ja loput 27,3 % tapauksista sisältää muita vaikeasti luokiteltavia tai mielenkiintoisia omistusrakenteeseen liittyviä seikkoja (luku 5.). Jokainen epätyypillisuusryhmä kuvataan omissa alaluvuissaan, joka on samanniminen kuin epätyypillisuusryhmä. Epätyypillisuusryhmien prosenttiosuudet kuvaavat, kuinka suuren osan ryhmä kattaa epätyypillisistä tapauksista. Kaikki prosentit on ilmoitettu yhden desimaalin tarkkuudella, ja pyöristyksen vuoksi prosenttien yhteenlaskettu summa on 100,1 % eli pyöristys aiheuttaa yhden kymmenesosan epätarkkuuden. Epätyypillisuusryhmät eivät ole suuruusjärjestyksessä vaan samassa järjestyksessä, jossa esittelen ne tässä työssä. Olen koonnut epätyypillisuusryhmät, lauseiden lukumäärät ja prosenttiosuudet taulukkoon 1.

TAULUKKO 1. Omistuslauseen subjektin epätyypillisuusryhmät sekä lauseiden määrät kappaleittain ja niiden prosenttiosuudet.

Epätyypillisuusryhmä	f	%
1. Nominatiivi partitiivin sijaan	12	21,8
2. Partitiivi nominatiivin sijaan	4	7,3
3. Subjekti genetiivissä	3	5,5
4. Subjektin luku	10	18,2
5. Subjekti puuttuu	2	3,6
6. Epätyypillisuus attribuutissa	9	16,4
7. Vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia	15	27,3
yhteensä	55	100,1

Suurimmaksi ryhmäksi muodostuu vaikeasti luokiteltavien ja mielenkiintoisten tapaus-ten joukko (15 kpl). Tutkimuksen pääpaino on omistuslauseen subjektissa, mutta myös muuta epätyypillistä esiintyy aineiston seitsemässä lauseessa, jotka on laskettu mukaan tähän suurimpaan ryhmään. Toiseksi suurin ryhmä ovat tapaukset, joissa oppija käyttää subjektin sijana nominatiivia, vaikka odotuksenmukainen muoto olisi partitiivi (12 kpl). Kolmanneksi tavallisin epätyypillisuus liittyy subjektin lukuun (10 kpl) ja neljänneksi eniten epätyypillisyyttä esiintyy subjektin attribuutissa (9 kpl).

Jos verrataan tuloksia Kajanderiin (2013), joka tutki millaisina partitiivisubjektin mahdollistavat rakenteet esiintyvät suomenoppijoilla, huomataan vastaavuutta. Hänen aineistossaan myönteisissä eksistentiaalilauseissa epätyypillistä sijanvalintaa nominatiivin ja partitiivin välillä esiintyy yksi-aineistossa 34,9 % ja kouluaineistossa 48,3 %. Mainitut epätyypillisyydet ovat nimenomaan muotoja, joissa odotuksenmukainen partitiivi on korvattu nominatiivilla. Vastaavaa nominatiivin epätyypillistä käyttöä ilmenee Kajanderin aineistossa myös kieltolauseissa, mutta selvästi yleisempää se on lauseissa, joiden subjekti on jaollinen tai kvantiteetiltaan avoin. (Kajander 2013: 104–106.)

Ranua ja Ruotsalainen (2004) puolestaan tutkivat syntaktisia virheitä suomenoppijoilla. Omistuslausevirheitä heidän tutkimuksessaan on 13 (mikä on noin 3 % kaikista virheistä), ja ne on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, onko virhe teemapaikan NP:n vai verbinjälkeisen NP:n sijanvalinnassa. Virheet jakautuvat melko tasan, koska subjektin si-

janvalintavirheitä on näistä 6. Yhdessä tapauksessa subjekti on virheellisesti nominatiivissa. Neljässä tapauksessa subjekti on virheellisesti partitiivissa. Yhden esimerkin osalta jää hieman epäselväksi, mitä kirjoittaja on halunnut sanoa. (Ranua & Ruotsalainen 2004: 100–103, 107.)

Ranualla ja Ruotsalaisella, kuten minullakin, luvut ovat niin pieniä, ettei yleistyksiä voi niiden perusteella tehdä. Luvut ovat kuitenkin suuntaa-antavia. Tässä luvussa todetaan, että noin 70 % kaikista omistuslauseista on oikein käytettyjä, mikä osoittaa kielitaidon tarkkuutta. Kajander (2013: 52) katsoo rakenteen olevan hallinnassa, jos 80 % esiintymistä on idiomaattisia, joten 70 % tarkkuutta voi pitää melko hyvänä.

Epättyypillisuusryhmiä on yhteensä 7 erilaista. Käsittelen niitä seuraavaksi luvuissa 4. ja 5. Kolme ensimmäistä ryhmää koskee subjektin sijanvalintaa ja loput neljä ryhmää jotain muuta subjektiin liittyvää seikkaa kuin sijanvalintaa.

4. OMISTUSLAUSEEN SUBJEKTIN SIJANVALINTA KIINANKIELISTEN TEKSTEISSÄ

Tässä luvussa käsittelen epätyypillisyyksiä, jotka liittyvät subjektin sijanvalintaan. Tällaiset epätyypillisyydet jakautuvat kolmeen ryhmään. Ensiksi aineistossani on lauseita, joiden subjekti on nominatiivissa, vaikka natiivipuhuja käyttäisi partitiivia. Näitä tapauksia käsittelen luvussa 4.1. Toiseksi, luvussa 4.2., on lauseita, joiden subjekti on partitiivissa sellaisessa ympäristössä, jossa natiivi käyttäisi nominatiivia. Kolmanneksi subjekti saattaa olla aineistoni lauseissa genetiivissä, vaikka tällaista käyttöä natiiveilla ei ole. Genetiivimuotoisen subjektin käyttöä esitellään luvussa 4.3.

4.1. Nominatiivi partitiivin sijaan

Yleisin subjektin sijaan liittyvä epätyypillisuus on se, että suomenoppija käyttää nominatiivia silloin, kun natiivi suomenpuhujasta käyttäisi partitiivia. Tällaisia lauseita on aineistossani 12 kappaletta, mikä on 21,8 % kaikista epätyypillisyyksistä. Tapauksista kuusi, eli puolet, on kielteisiä lauseita, ja loput ovat myönteisiä.

(31) *taksikuljettajalla ei ole kuljettajan **lisenssi**.* (KI0013e)

(32) *Vaikka minulla ei ole **poikaystävä** tänä vuonna,* (KI0002e)

(33) *Näin meillä olisi vähemmän **opiskelu**.* (KI0006b)

(34) *joilla on **isämaanrakkaus**.* (KI0003o)

Esimerkit (31) ja (32) ovat kielteisiä lauseita. VISK:n (2008 § 895) mukaan verbinjälkeinen NP on partitiivissa, kun lause on kielteinen. Lauseiden subjektit *lisenssi* ja *poikaystävä* ovat nyt nominatiivimuodossa, ja odotuksenmukainen muoto eli partitiivi olisi *lisenssiä* ja *poikaystävää*. Esimerkit (33) ja (34) ovat myönteisiä lauseita, mutta niiden subjekti on jaollinen. Verbinjälkeinen NP on partitiivissa, kun se on jaollinen (VISK 2008 § 895). Nominatiivisubjektit *opiskelu* ja *isämaanrakkaus* vaatisivat näin ollen partitiivimuodon *opiskelua* ja *isämaanrakkautta*.

Kajanderin aineistossa kiellon partitiiviin liittyviä virheitä on yksi-aineistossa 14,5 % ja kouluaineistossa 8,5 %. Jaollisuuteen liittyvät sijamerkintävirheet ovat sen sijaan yleisempiä. Odotuksenvastaisia nominatiivimuotoja on yksi-aineistossa yli kolmannes (34,9 %) ja kouluaineistossa lähes puolet (48,3 %). (Kajander 2013: 106.)

Kajanderin tuloksesta voi päätellä, että kieltolauseen partitiivisääntö on yksinkertainen. Kieltolauseen tunnistaa helposti kieltolauseeksi, ja partitiivisäännön soveltaminen muistetaan. Sen sijaan jaollisuuden tunnistaminen vaatii enemmän ajattelua ja ymmärrystä, ja näissä tapauksissa suomenoppijat päätyvät herkemmin erilaiseen sijaanvalintaan kuin natiivipuhuja.

Lähdemäen aineiston subjektivirheistä yli 70 % on subjektin sijaanvalintaan, eli nominatiivin ja partitiivin sekoittumiseen, liittyviä virheitä. Lähdemäki selittää tätä pohtimalla, että vaikka opiskelijat olisivatkin muistaneet, että partitiivisubjekti on mahdollinen vain eksistentiaalilauseissa, heidän ei luultavasti ole helppo erottaa, mitkä lauseista ovat eksistentiaalilauseita. (Lähdemäki 1995: 133.) Oman tutkimukseni rajoissa en voi ottaa kantaa siihen, mitä oppija mahdollisesti ajattelee, mutta pidän selitystä uskottavana ja mahdollisena. Lähdemäki myös muistuttaa, että opetuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että opiskelijat pystyisivät tunnistamaan, mitä lausetta voi pitää eksistentiaalisena ja mitä ei (mts. 139).

4.2. Partitiivi nominatiivin sijaan

Lauseita, joissa on käytetty partitiivia, vaikka olisi tarvittu nominatiivia, on aineistossani neljä, mikä on 7,3 % kaikista epätyypillisyyksistä. Kieliopillista perustetta partitiivin käyttöön näissä tapauksissa ei ole.

(35) *Toivon että sinulla olisi **hienoa elämää** myös!* (KI0001g)

(36) *Silloin meillä oli suhteellisesti **hyviä** kielen **tietoja** ja kirjoituksen **taitoja**.* (KI0015)

Esimerkissä (35) kirjoittaja on valinnut subjektiin partitiivimuodon. Nominatiivimuoto *hieno elämä* olisi tässä odotuksenmukaisempi, koska kyseessä on jaoton tarkoite. Partitiivimuotokaan ei ole täysin mahdoton, mutta esimerkkilauseen kaltaisessa lauseessa introspektioni mukaan nominatiivin käyttö on tavanomaisempaa. Esimerkissä (36) sen sijaan on kyse määräisyys–epämääräisyys-erottelusta. Jollakulla voi olla hyviä tietoja ja taitoja, mutta esimerkissä (36) puhutaan tietyistä kielen tiedoista ja kirjoituksen taidoista, jolloin partitiivin sijaan tulisi käyttää nominatiivisubjektia, **hyvät kielen tiedot ja kirjoituksen taidot**.

Kajanderin mukaan tyypillisimmät sijanmerkintävirheet liittyvät kummassakin aineistossa tarkoitteen jaollisuuteen tai avoimeen kvantiteettiin. Kieltolauseissa virheet ovat hieman harvinaisempia, mutta luokat menevät osittain päällekkäin siinä tapauksessa, että kieltolauseen subjektin tarkoite on jaollinen tai kvantiteetiltaan avoin. Kieltolauseita on kaiken kaikkiaan vähemmän kuin myönteisiä lauseita, mikä aiheuttaa sen, että niissä ilmeneviä virheitäkin tilastoituu vähemmän. (Kajander 2013: 109.)

Ranuan ja Ruotsalaisen (2004: 39, 107) tutkimuksessa subjektivirheitä on 35 kappaletta, ja niistä 13 on tapauksia, joissa subjektin sijaksi on valittu nominatiivin ja partitiivin väliltä väärä muoto. Nämä kaikki eivät ole omistuslausetapauksia. Oman aineistoni yleisin epätyypillisuus on nominatiivimuodon valinta partitiivin asemesta. Yleensäkin nominatiivin ja partitiivin väliseen valintaan liittyviä epätyypillisyyksiä on aineistossani yhteensä 26,2 % kaikista epätyypillisyyksistä.

Leinosen tutkimuksessa subjektiin liittyvät epätyypillisyydet ovat yhtä tapausta lukuun ottamatta sijanvalintaan liittyviä epätyypillisyyksiä. Niistä suurin osa on nominatiivin ja partitiivin väliseen valintaan liittyviä. Lausetyypit, joissa epätyypillisyyttä subjektin sijanvalinnassa erityisesti esiintyy, ovat nesessiivi- ja eksistentiaalilause. (Leinonen 2016: 37–38, 42.)

Tästä tuloksesta voidaan päätellä, että subjektin sijanvalinta nominatiivin ja partitiivin välillä on erityisen hankalaa. Toisinaan näiden kahden odotuksenmukaisen sijan rinnalla

esiintyy myös odotuksenvastaista genetiivin käyttöä, kuten myös Kajander (2013: 108) on todennut.

4.3. Subjekti genetiivissä

Kolmessa aineistoni lauseessa subjekti on genetiivissä. Lauseet muodostavat 5,5 % kaikista epätyypillisyyksistä. Myös Ranuan ja Ruotsalaisen (2004: 39) tutkimuksessa subjektin sijanvalintaan liittyviä nominatiivin ja genetiivin välisiä valintavirheitä on ainoastaan seitsemän kappaletta. Koska tapauksia on näin vähän, voidaan olettaa, että omistuslauseen perusrakenne hallitaan hyvin. Oppijat näyttäisivät tietävän, että omistuslauseen subjektin sija voi olla joko nominatiivi tai partitiivi.

(37) *jolla on **vihreän keinun**.* (KI0008e)

(38) *Heillä on **pahan johtajan**,* (KI0003e)

(39) *Joka henkilöllä on **oman unelman**.* (KI0003e)

Kaikissa yllä mainituissa esimerkeissä (37)–(39) subjektin sijaksi on valittu genetiivi, vaikka odotuksenmukainen muoto olisi nominatiivi; *vihreä keinu*, *paha johtaja* ja *oma unelma*. Esimerkit (38) ja (39) ovat samasta tekstistä, mikä tarkoittaa, että genetiivisijaista subjektia esiintyy aineistossani vain kahdella kirjoittajalla. Genetiivisubjekti ei ole suomen kielen omistuslauseessa mahdollinen, ja onkin mielenkiintoista, miksi kirjoittajat ovat valinneet tämän sijamuodon. Sekoittavatko he subjektin tässä objektiin vai omistuslauseen sellaisiin lausetyyppeihin, joissa käytetään genetiivisubjektia? Genetiivisubjektia käytetään lauseen alussa, kun taas genetiivimuodon saava objekti sijaitsee lauseen lopussa, kuten näiden esimerkkilauseiden genetiivimuotoiset subjektit. Objektitulkinna voisi siis tuntua uskottavammalta. Vilkunakin (1996: 158) pitää omistuslauseen verbinjälkeistä NP:ta objektina.

Leinosen tutkimuksessa genetiiviin liittyvät subjektin sijanvalintaepätyypillisyydet esiintyvät niin päin, että odotuksenmukainen muoto olisi ollut genetiivi, mutta informantti on käyttänyt jotain muuta sijaa. Nämä kaikki tapaukset liittyvät nesessiivirankenteisiin. (Leinonen 2016: 38–41.)

Sijanvalintaan liittyvää epätyypillisyyttä esiintyy 34,6 %:ssa kaikista omistuslauseen subjektin epätyypillisistä tapauksista. Muuhun kuin sijanvalintaan liittyvää epätyypillisyyttä esiintyy 65,5 %:ssa tapauksista. Pyöristyksestä johtuen prosenttilukujen yhteenlaskussa esiintyy 0,1 prosenttiyksikön epätarkkuus.

Tässä luvussa olen käsitellyt subjektin sijanvalintaan liittyvää epätyypillisyyttä. Seuraavassa luvussa käsittelen muita subjektiin liittyviä epätyypillisyyksiä.

5. MUUT KUIN SIJANVALINTAAN LIITTYVÄT OMISTUSLAUSEEN EPÄTYYPILLISYYDET KIINANKIELISTEN TEKSTEISSÄ

Sijanvalintaan liittyvien epätyypillisyyksien lisäksi aineistoni omistuslauseissa on myös muuta epätyypillistä. Valinta yksikön ja monikon välillä voi olla epätyypillinen (luku 5.1.), subjekti saattaa puuttua kokonaan (luku 5.2.), epätyypillisuus on toisinaan attribuutissa (luku 5.3.), ja lopuksi jää ryhmä vaikeasti luokiteltavia tapauksia (luku 5.4.). Esittelen seuraavaksi nämä neljä ryhmää tarkemmin.

5.1. Subjektin luku

Kymmenen lausetta (eli 18,2 % epätyypillisistä lauseista) aineistossani on sellaisia, joissa epätyypillisuus liittyy subjektin lukuun. Yleisin on tilanne, jossa subjektin luvuksi on valittu monikko, kun odotuksenmukaista olisi käyttää yksikköä. Kaikki monikolliset subjektit ovat partitiivissa. Niistä kuudessa olisi tyyppillisempää käyttää yksikön partitiivia.

(40) *Hänellä on paljon merkityksiä kiinalaisille.* (KI0003)

(41) *Sillä on paljon taiteellisia arvoja,* (KI0003f)

Esimerkeissä (40) ja (41) subjektit ovat monikon partitiivimuodossa. Natiivipuhuja käyttäisi kuitenkin yksikön partitiivia *merkitystä* ja *taiteellista arvoa*, koska merkitys ja arvo ovat jaollisia, abstrakteja, ominaisuutta ilmaisevia sanoja, joita käytetään tämäläntyyppisissä ilmauksissa yksikössä. Partitiivimuoto on kuitenkin perusteltu jaollisuuden vuoksi.

Kummassakin edellä olevassa esimerkissä käytetään subjektin edellä määrän ilmausta *paljon*. White kuvaa kielioppikirjassaan säännön, kuinka *paljon*-sanan kanssa käytetään partitiivia: Jos *paljon*-sanaa seuraa konkreettinen sana, käytetään monikon partitiivia, esimerkiksi *paljon tyttöjä* tai *paljon tunteja*. Jos taas *paljon*-sanaa seuraa ainesana tai abstraktisana, käytetään yksikön partitiivia, esimerkiksi *paljon ruokaa* tai *paljon lukemista*. (White 2010: 70.) *Merkitys* ja *taiteellinen arvo* ovat abstrakteja käsitteitä, joten Whiten säännön mukaan niiden tulisi olla yksikön partitiivissa *paljon*-sanan yhteydessä.

On mahdollista, että suomenoppijat muistavat näissä esimerkkilauseissa paremmin ensimmäisen säännön ja ovat unohtaneet toisen.

Kolme lauseista on sellaisia, joissa monikon partitiivin sijaan olisi tyypillisempää käyttää yksikön nominatiivia.

(42) *kaikki lapsilla olisi **hyviä elämiä***. (KI0001g)

(43) *Heillä oli tosi **ystävällisiä ja hyviä sydämiä*** (KI0009a)

(44) *suomalaisilla on ihan **hyvä mieliä** ympäristöstä* (KI0015k)

Esimerkkien (42)–(44) subjektit ovat jaottomia, minkä vuoksi nominatiivi on oikea sijamuoto. Lisäksi subjektien tarkoite (*elämä, sydän ja mieli*) on sellainen, jota ihmisellä on vain yksi. Tämän vuoksi yksikkömuoto sopii monikkoa paremmin.

Subjektin luku -ryhmässä on yksi lause, jossa on käytetty yksikköä, kun odotuksenmukaista olisi käyttää monikkoa. Samaan aikaan kirjoittaja on myös valinnut sijamuodoksi nominatiivin, kun natiivipuhuja käyttäisi partitiivia.

(45) *Alussa minulla oli vain **suullinen harjoitus***. (KI0003a)

Kirjoittaja kertoo opiskelustaan. Esimerkissä (45) olisi odotuksenmukaisempaa käyttää yksikön nominatiivin asemesta monikon partitiivia, *suullisia harjoituksia*, koska harjoituksia on todennäköisesti useita, mutta niitä on silti laskennallisesti epämääräinen joukko, toisin sanoen niiden tarkka lukumäärä ei ole tiedossa. Toki on teoreettisesti mahdollista myös se, että kirjoittajalla on ollut vain yksi suullinen harjoitus.

Leinonen (2016) tarkastelee morfosyntaktisia epätyypillisyyksiä nominaalisten lauseenjäsenten osalta. Niihin kuuluvat subjekti, objekti, predikatiivi ja adverbiaali. Hänen aineistossaan subjektin lukuun liittyviä epätyypillisyyksiä on vain yksi kappale (mts. 45).

5.2. Subjekti puuttuu

Aineistossani on kaksi lausetta, joissa ei ole subjektia lainkaan. Se kuitenkin tarvittaisiin. Kaikista epätyypillisyyksistä tämä kattaa 3,6 %.

(46) *minulla on hyvin kaunis ja iloinen ensi vuona.* (KI0011e)

(47) *Meillä on paljon hauskoja tänä vuona.* (KI0013c)

Esimerkin (46) voisi muuttaa kahdella tapaa: *minulla on kaunis ja iloinen [mikä] ensi vuonna* tai *minulla on kaunis ja iloinen **ensi vuosi***. Näillä muutoksilla lauseeseen saataisiin subjekti. Myös esimerkkiin (47) voisi lisätä subjektin: *meillä on paljon hauskoja [mitä] tänä vuonna*. Toinen vaihtoehto on jättää *paljon*-sana pois ja vaihtaa *hauskoja* yksikköön, jolloin lause olisi aivan toimiva: *meillä on hauskaa tänä vuonna*. Mahdollisesti kirjoittaja on yrittänyt sanoa juuri jälkimmäistä. *Paljon*-sanalla on ehkä tarkoitettu 'tosi hauskaa'.

5.3. Epätyypillisuus attribuutissa

Yhdeksän aineistoni lausetta (16,4 % epätyypillisyyksistä) olen kategorisoinut ryhmään, jossa epätyypillisuus on subjektin attribuutissa. Tämä ryhmä jakautuu vielä alatyyppeihin siten, että neljä lauseista on keskenään samankaltaisia, toiset neljä lausetta ovat myös keskenään samankaltaisia ja yksi on hieman erityyppinen. Käsittelen esimerkit näiden kolmen alatyypin ryhmissä. Ensimmäiset neljä lausetta ovat tyyppiä, jossa subjektin sija on valittu oikein, mutta attribuutti ei kongruoi pääsanansa eli subjektin kanssa.

(48) *joilla on **oma** kansallispuvut* (KI0002o)

(49) *kiinalaisilla on ollut paljon **terve** elämäntapoja* (KI0010)

Esimerkeissä (48) ja (49) subjektit ovat oikein eli *kansallispuvut* ja *elämäntapoja*. Esimerkki (48) on prototyyppinen omistuslause, jolla on monikkomuotoinen subjekti, ja esimerkissä (49) kvanttoriadverbi *paljon* edellyttää, että subjektin sija on partitiivi. Kaik-

kien tämän ryhmän lauseiden epätyypillisuus on siis attribuutissa, joka ei kongruoi pääsan kanssa. Molempien esimerkkien attribuutti on yksikön nominatiivissa, vaikka senkin tulisi olla pääsan tavoin monikossa ja esimerkissä (49) vielä monikon partitiivissa.

Seuraava neljän lauseen alaryhmä ovat lauseet, joissa kaikissa käytetään epätyypillisesti sanaa *merkitys*. Nämä lauseet ovat kaikki saman kirjoittajan teksteistä.

(50) *terveydellä on todella merkitys elämässä.* (KI0003g)

(51) *hänellä on merkitys Kiinan kirjallisuudelle.* (KI0003o)

Tällä tavalla ilmaistuna: *jollakin on merkitys*, lauseen merkitys on, että jokin tarkoittaa jotakin. Jos lause kuuluisi: *jollakin on merkitystä*, silloin lause tarkoittaisi, että jokin on tärkeää. Nämä lauseet ovat attribuuttiryhmässä siksi, että nominatiivimuoto olisi odotuksenmukainen, jos sen edellä olisi attribuuttina sana suuri. Mahdolliset tulkinnat näille lauseille ovat: attribuutti puuttuu, sijanvalinta on väärä tai että kirjoittajan tarkoitus on puhua merkityksestä eli siitä, että esimerkiksi terveys tarkoittaa jotakin. Pidän viimeistä tulkintaa epätodennäköisenä.

Viimeinen attribuuttiryhmän lause on sellainen, jossa attribuutiksi on valittu väärä sana.

(52) *Mutta hänellä on terveellinen sydän.* (KI0008c)

Esimerkissä (52) siis sananvalinta on ongelmallinen. Suomalainen sanoisi *terve sydän*, ei *terveellinen sydän*.

5.4. Vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia

Loput 15 epätyypillistä omistuslausetta (eli 27,3 % kaikista epätyypillisyyksistä) olen jättänyt ryhmään, jossa on vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia. Käsittelen niitä kaikkia lyhyesti tässä luvussa. Tämän ryhmän alle muodostuu kolme alatyypä: neljä lauseista on muodollisesti oikein, mutta semanttisesti kiinnostavia, neljä lausetta

on vaikeatulkintaisia ryhmittelyn suhteen ja seitsemän lauseista on sellaisia, ettei epätyyppillisyyks oikeastaan ole subjektissa vaan lausetyypin valinnassa.

Aineistossa on neljä lausetta, jotka ovat muodollisesti oikein, mutta niiden merkitys saattaa olla toinen kuin kirjoittaja on tarkoittanut. Kahdessa lauseessa herää kysymys, tarkoittaako kirjoittaja kokonaisuutta vai osaa kokonaisuudesta.

(53) *Tällä lukukaudella minulla on myös **valinta opinnot**.* (KI0013d)

(54) *Heillä molemmilla on **tummia vaatteita** päällä.* (KI0014g)

Esimerkit (53) ja (54) ovat kieliopillisesti oikein, mutta onko esimerkin (53) kirjoittajalla tänä vuonna kaikki valinnaiset opinnot vai vain osa niistä? Ovatko esimerkin (54) henkilöiden kaikki vaatteet tummia, vai onko osa heidän käyttämistään vaatteista tummia? Näissä lauseissa on siis kyse osan ja kokonaisuuden välisestä suhteesta.

Kaksi muuta lausetta, joissa sijamuodon vaihtaminen muuttaa ilmauksen merkitystä, ovat esimerkit (55) ja (56). Näissä on kyse merkityksen muuttumisesta eri sijamuotoa tai lukua käytettäessä.

(55) *minulla on vielä **aika** valmisttaa tenttejä.* (KI0013d)

(56) *Meillä on vielä paljon **tehtäviä** kiinan opiskelulla.* (KI0003a)

Esimerkissä (55) ilmaus *on **aika** tehdä* tarkoittaa, että on oikea tai sopiva hetki jollekin asialle. Pidän todennäköisenä, että kirjoittaja on tarkoittanut, että hänellä on riittävästi aikaa johonkin, jolloin asia ilmaistaisiin: *on **aikaa** tehdä*. Esimerkki (56) puolestaan tarkoittaa, että kiinan opiskelussa on paljon yksittäisiä tehtäviä. Sen sijaan lause *meillä on vielä paljon **tehtävää*** tarkoittaisi, että opiskelussa on paljon tekemistä, paljon työtä.

Vaikeasti ryhmiteltävistä lauseista kaksi on vaikeasti ymmärrettäviä. Näistä on vaikea arvioida, mitä kirjoittaja on halunnut sanoa.

(57) *Li Anilla on monta **melnestyksellistä valmistusta**,* (KI0007c)

(58) *Minulla on muutama **sääli** tänä vuonna.* (KI0006d)

Esimerkki (57) on muodostettu kieliopillisesti oikein, koska *monta*-sanaa seuraa yksikön partitiivimuoto, kuten kuuluukin. Samoin esimerkissä (58) sanan *muutama* jäljessä on odotuksenmukaisesti yksikön nominatiivimuoto. Lauseiden merkitys jää kuitenkin epäselväksi. Kyseessä voi olla sananvalintaan liittyvä ongelma. Seuraavat kaksi lausetta ovat vaikeasti luokiteltavia.

(59) *että heillä on omia harrastuks[miss]* (KI0002e)

(60) *Mutta meillä ei ole (tai vain vähän) romantti sankarista.* (KI0010s)

Esimerkissä (59) alkuperäisestä käsinkirjoitetusta sananlopusta ei ole saanut selvää. Lauseen attribuutti *omia* viittaa siihen, että subjekti voisi olla oikein partitiivissa, *harrastuksia*, mutta sitä ei voi varmuudella tietää. Olen joutunut laskemaan tämän epätyypillisyydeksi.

Esimerkissä (60) subjektin sijamuoto näyttää elatiivilta. Pidän mahdollisena, että kirjoittaja on tarkoittanut partitiivia, mutta sen muodostaminen ei ole onnistunut. Pääsanaa *sankari* edeltää attribuutti *romanttinen*, joka taivutusvartalo partitiivissa päättyy *s*-kirjaimen eli *romanttis-ta*. Saattaa olla, että kirjoittaja on nähnyt tai kuullut tämänkaltaisen sananmuodon ja muodon malli on siirtynyt analogisesti sanaan *sankari*, jolloin kirjoittaja onkin epähuomiossa tullut muodostaneeksi sanan elatiivin. Tämä on kuitenkin vain omaa spekulatiotani. Vaikka kyse olisikin partitiivin muodostusvirheestä, joudun laskemaan tämän epätyypillisyydeksi, koska tällä tavoin muodostettuna se muistuttaa elatiivia. Myös attribuutin taivutus on puutteellinen.

Aineistossani on seitsemän lausetta, joiden epätyypillisuus on oikeastaan lausetyypin valinnassa. Oppija on näissä lauseissa ilmaissut omistuselauseella asian, jonka natiivi suomenpuhija ilmaisee jollain muulla lausetyypillä. Lauseista neljässä ilmaistaan samaa tai eri mieltä olemista.

(61) *Ehkä muilla on minun samaa mieltä,* (KI0006a)

(62) *Minulla on eri mieli.* (KI0003c)

Suomen kielessä ei tässä tapauksessa käytetä omistuslausetta, vaan samaa tai eri mieltä oleminen ilmaistaan toisin, predikatiivilauseella: *Minä olen eri/samaa mieltä*. Kahdessa lauseessa omistusrakennetta on käytetty tilanteessa, jossa asian ilmaisemiseen on olemassa oma verbinsä.

(63) *Mutta suomen juhlilla on itsen ero muista euroopan maista.* (KI0010q)

(64) *Varmasti siillä on erikoista maistua.* (KI0015h)

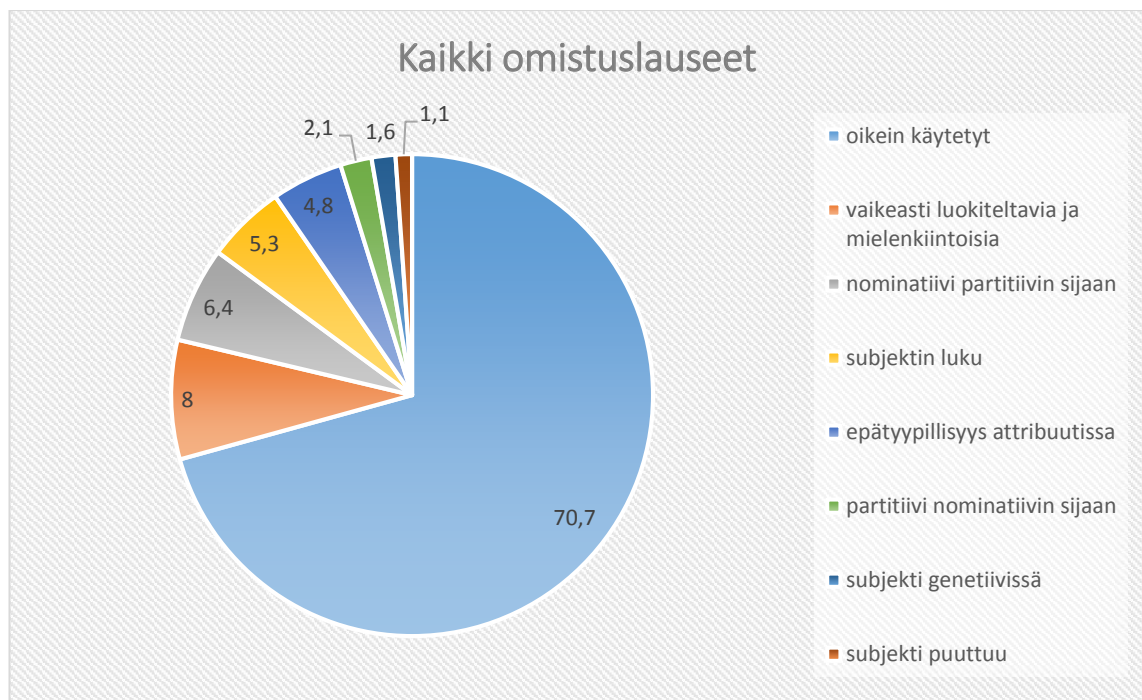
Yllä olevat esimerkit (63) ja (64) voisi ilmaista intransitiivilauseella käyttämällä verbejä *erota* ja *maistua*. Viimeisessä esimerkissä (65) on myös käytetty omistuslausetta epätyypillisesti. Lauseen voidaan tulkita tarkoittavan kolmea eri asiaa, ja kahdessa tapauksessa se tarvitsee toimiakseen *joka*-sivulauseen.

(65) *Meillä on viisi tyttöä asuvat yhdessä.* (KI0007e)

Omistuslausetta käytettäisiin tapauksessa, jossa puhuja haluaa kertoa, että hänellä on viisi tyttöä. *Meillä on viisi tyttöä, jotka asuvat yhdessä*. Toinen vaihtoehto on käyttää intransitiivilausetta tilanteessa, jossa puhuja haluaa kertoa, että hänen talossaan asuu viisi tyttöä, mutta tytöt eivät välttämättä ole hänen tyttöjään eikä hän välttämättä ole yksi tytöistä. *Meillä asuu viisi tyttöä yhdessä*. Kolmas ja tässä tapauksessa todennäköisin on tilanne, jossa puhuja on yksi noista viidestä tytöstä. Tällöin oikea lausetyyppi olisi kvanttorilause. *Meitä on viisi tyttöä, jotka asumme yhdessä*.

Tässä luvussa 5. olen tarkastellut subjektin lukua, subjektin puuttumista, epätyypillisyyttä attribuutissa sekä vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia. Suurin epätyypillisuusryhmä kaikista on vaikeasti luokiteltavat ja mielenkiintoiset tapaukset. Se, että suurimmaksi ryhmäksi muodostui tämänkaltainen sekalainen ryhmä, ja että epätyypillisiä omistuslauseita on vain noin 30 % kaikista omistuslauseista, kertoo ehkä siitä, että omistuslauseen osaamisessa ei ole erityisemmin haasteita tai yksittäistä vaikeasti opittavaa seikkaa.

Kuvio 1 esittää kokoavasti, miten kaikki 188 omistuslausetta jakautuvat oikein käytettyihin ja seitsemään epätyypillisyyssryhmään. Huomionarvoista on, että noin 70 % kaikista omistuslauseista on oikein käytettyjä, joten kielitaidon tarkkuus on varsin hyvä. Kajander (2013: 52) pitää merkittävänä raja-arvona 80 %:a arvioitaessa kielitaidon tarkkuutta. Kuviossa epätyypillisyyssryhmät on järjestetty suuruusjärjestykseen, toisin kuin aiemmin luvussa 3., jossa ryhmät on esitetty siinä järjestyksessä kuin ne tämän työn luvuissa käsitellään.

KUVIO 1. Kaikkien 188 omistuslauseen jakautuminen prosentteina oikein käytettyihin ja seitsemään epätyypillisyyssryhmään.

Kuviossa 1 näkyy, että oikein käytetyt lauseet on ylivoimaisesti suurin ryhmä. Epätyypillisyyssryhmistä suurin on vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia. Ryhmään kuuluu 8,0 % kaikista omistuslauseista. Toiseksi suurin epätyypillisyyssryhmä on nominatiivi partitiivin sijaan. Näitä tapauksia on 6,4 %. Kolmanneksi suurin ryhmä on subjektin luku. Siihen kuuluu 5,3 % kaikista lauseista. Neljänneksi suurin ryhmä on epätyypillisuus attribuutissa. Tähän ryhmään kuuluu 4,8 % lauseista.

Seuraavassa luvussa tarkastelen tuloksia eurooppalaisen viitekehysten puitteissa.

6. EUROOPPALAINEN VIITEKEHYS JA TULOSTEN TARKASTELUA

Tässä luvussa kuvaan tarkemmin eurooppalaisen viitekehysten merkitystä kielten opiskelun ja opettamisen kannalta. Kuvailen yksityiskohtaisesti sen sisältämät taitotasot sekä niistä erityisesti B1- ja B2-tasot, joille suurin osa aineistoni omistuseläimistä sijoittuu. Lisäksi kokoan yhteen oikein ja epätyypillisesti käytettyjen subjektien lukumäärät sekä suhteelliset osuudet taitotasoittain. Vertaan, kuinka suuri osa B1- ja B2-tasojen lauseista on oikein muodostettuja ja kuinka suuri osa epätyypillisesti muodostettuja sekä vertaan näitä lukuja toisiinsa. Laskemalla oikeita ja epätyypillisiä muotoja ja muodostamalla niiden suhdeluvun olen tehnyt potentiaalisen esiintymisen analyysia. Tällä tavoin mitataan kielitaidon tarkkuutta ja voidaan huomata, millä taitotasolla oppimista tapahtuu.

Eurooppalaisessa viitekehyksessä on kyse kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteistä viitekehystä, jonka tavoitteena on ensiksikin kannustaa sekä kielten oppijoita että opettajia pohtimaan sellaisia kysymyksiä, kuten ”Mitä kaikkea meidän täytyy oppia, kun yritämme käyttää uutta kieltä?”, ”Kuinka me asetamme tavoitteemme ja ilmaisemme edistymisemme?” ja ”Mitä me voimme tehdä auttaaksemme itseämme ja toisia ihmisiä oppimaan kieltä paremmin?”. Toisena tavoitteena on tehdä käytännön työssä toimiville helpommaksi kuvata, minkä asioiden oppimiseen he haluavat oppijoita ohjata ja kuinka oppiminen tapahtuu. Sen sijaan eurooppalainen viitekehys ei anna ohjeita, mitä opettajien tulisi tehdä tai kuinka heidän tulisi tehdä työnsä. Eurooppalainen viitekehys ei liioin aseta tavoitteita, joihin sen käyttäjien tulisi pyrkiä tai määrää käytettäviä menetelmiä. (EVK 2004: 10.)

Eurooppalaisen viitekehysten taitotasojen kuvauksessa on otettu huomioon, että oppimis- ja kielenkäyttöympäristöt ovat erilaisia. Ei siis voida laatia yhteistä asteikkoa esimerkiksi kouluympäristöä varten ja soveltaa sitä aikuiskoulutukseen tai päinvastoin. Taitotasokuvausten tulee olla käyttökelpoisia kaikissa käyttöympäristöissä. (EVK 2004: 44.)

Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasokuvaus on kuusiportainen. Tasot jaetaan ensin kolmeen: A) Perustason kielenkäyttäjää, B) Itsenäinen kielenkäyttäjää ja C) Taitava kielenkäyttäjää. Jokainen kolmesta kirjaimella merkitystä portaasta jaetaan vielä kahteen numeroituun tasoon, jolloin kuusiportainen järjestelmä on seuraava: A1 Alkeistaso, A2 Selviytyjän taso, B1 Kynnystaso, B2 Osaajan taso, C1 Taitajan taso ja C2 Mestarin taso. Jokaiselle tasolle on luotu kuvaus siitä, mitä oppijan tulisi kyseisällä tasolla osata. (EVK 2004: 47.)

Viitekehyksen taitotasot on kuvattu eurooppalaisessa viitekehyksessä (2004) seuraavasti:

A1	Pystyy esittäytymään ja esittelemään muita. Pystyy vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kysymään vastaavia kysymyksiä muilta, esimerkiksi missä he asuvat, keitä he tuntevat ja mitä heillä on. Pystyy käymään yksinkertaisia keskusteluja, jos puhekeskustelu puhuu hitaasti ja selvästi ja on valmis auttamaan.
A2	Pystyy viestimään yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät yksinkertaista tiedonvaihtoa tutuista, jokapäiväisistä asioista. Pystyy kuvailemaan yksinkertaisesti omaa taustaansa, lähiympäristöä ja välittömiä tarpeita.
B1	Selviytyy useimmista tilanteista matkustaessaan kohdekielillä alueilla. Pystyy tuottamaan yksinkertaista, johdonmukaista tekstiä tutuista tai itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kuvaamaan kokemuksia ja tapahtumia, unelmia, toiveita ja tavoitteita. Pystyy perustelevaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia.
B2	Viestiminen on niin sujuvaa ja spontaania, että hän pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa ilman että se vaatii kummaltakaan osapuolelta ponnisteluja. Pystyy tuottamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä hyvinkin erilaisista aiheista, esittämään mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta asiasta ja selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat.
C1	Ymmärtää erityyppisiä vaativia, pitkäköjiä tekstejä ja tunnistaa piilomerkityksiä. Pystyy esittämään ajatuksiaan sujuvasti ja spontaanisti ilman havaittavia vaikeuksia ilmausten löytä-

misessä. Käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sekä sosiaalisesti että myös opintoihin ja ammattiin liittyviin tarkoituksiin. Pystyy tuottamaan monimutkaisia aiheita käsittelevää selkeää, hyvin rakentunutta ja yksityiskohtia sisältävää tekstiä. Osaa jäsentää tekstiä ja edistää sen sidosteisuutta esimerkiksi käyttämällä sidesanoja.

- C2 Ymmärtää yleensä vaikeuksista kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Osaa yhdistellä tietoja erilaisista puhutuista ja kirjoitetuista lähteistä ja rakentaa niissä esitetyistä perusteluista ja selostuksista sisällöllisesti yhtenäisen esityksen. Pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan spontaanisti, erittäin sujuvasti ja täsmällisesti. Pystyy erottamaan merkitysvivahteet mutkikkaissakin tilanteissa.

(EVK 2004: 48.)

Aineistossani on kaikkiaan 188 omistuslausetta, joista vajaa kaksi kolmasosaa esiintyy B1-tasoisissa teksteissä ja reilu kolmannes B2-tason teksteissä. A-tason teksteissä ei käytetä lainkaan omistuslausetta ja C-tason teksteissä sen käyttö on niin vähäistä, ettei omistuslauseen käytöstä C-tasolla voi tehdä tilastollisia päätelmiä. Tämän vuoksi B-tasoisien tekstien vertailu onkin kaikkein kiinnostavinta.

Kaikki lauseet 188

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		120 kpl	64 kpl	4 kpl	
		63,8 %	34,0 %	2,1 %	

Mielenkiintoista on, ettei A-tason teksteissä ole lainkaan omistuslauseita. Kajanderin aineistossa eksistentiaalilauseita käytettiin kaikilla kuudella taitotasolla. Omassa aineistossani ei ole yhtään A1-tason tekstejä. A2-tason tekstejä on ainoastaan 9 kappaletta, ja niihin ei sattunut ensimmäistäkään omistuslausetta. Myöskään C2-tason tekstejä omassa aineistossani ei ole yhtäkään. C1-tason tekstejäkin on vain kaksi kappaletta. Mielestäni tämä kertoo oman aineistoni suppeudesta eikä niinkään siitä, ettei omistuslauseita osattaisi muodostaa tai käyttää A-tasoilla.

Keskityn jatkossa vertaamaan B1- ja B2-tasoa toisiinsa, koska aineistoni lauseet jakautuvat pääasiassa näihin kahteen tasoon. Selvitän, mitkä kriteerit eurooppalaisen viitekehysten mukaan tulee täytyä, jotta tekstiä pidetään B1-tasoisena ja vastaavasti, milloin se yltää tasolle B2.

Eurooppalaisessa viitekehyksessä määritellään taitotasoiset kuvaimet neljällä kielenkäytön osa-alueella: puhuminen, kirjoittaminen, luetun ymmärtäminen ja kuullun ymmärtäminen. Koska aineistoni koostuu teksteistä, ovat puhuminen ja kuullun ymmärtäminen tässä tapauksessa irrelevantteja. Luetun ymmärtäminen on merkityksellistä siltä osin, että tehtävänanto on ymmärretty oikein. En kuitenkaan ole ottanut tehtävänantoja aineistooni mukaan, vaan käsittelen ainoastaan kielenoppijoiden tekstituo-oksia, sen vuoksi jätän huomiotta myös luetun ymmärtämisen osa-alueen ja keskityn ainoastaan kirjoittamisen taitotasokuvaimiin.

Kirjoittamisen osa-alue on jaettu eurooppalaisessa viitekehyksessä kolmeen alaosi-oon: 1) yleiset taitotasot: kirjoittaminen, 2) luova kirjoittaminen sekä 3) raportit ja kirjoitelmat. Kuvaimet näissä kolmessa alaosiossa ovat seuraavat, ja olen kopioinut ne eurooppalaisesta viitekehyksestä (2004):

1) Yleiset taitotasot: kirjoittaminen

B1	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, yhtenäisiä tekstejä tavallisista, itseään kiinnostavista aiheista yhdistämällä lyhyempiä, irrallisia, yksinkertaisia ilmauksia yhtenäiseksi tuotokseksi.
B2	Pystyy kirjoittamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä erilaisista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy tekemään yhteenvetoja sekä arvioimaan useista lähteistä poimimiaan tietoja ja perusteluja.

2) Luova kirjoittaminen

B1	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, yksityiskohtaisia kuvauksia monista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kirjoittamaan selostuksia kokemuksista ja kuvaamaan tunteita ja reaktioita yksinkertaisessa, yhtenäisessä tekstissä. Pystyy kir-

joittamaan kuvauksia tapahtumista, esimerkiksi joko todellisesta tai kuvitellusta äskettäin tehdystä retkestä. Pystyy kertomaan tarinan.

- B2 Pystyy kirjoittamaan selkeitä, yksityiskohtaisia kuvauksia hyvinkin erilaisista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kirjoittamaan arvostelun elokuvasta, kirjasta tai näytelmästä. Pystyy kirjoittamaan selkeitä, yksityiskohtaisia kuvauksia todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja kokemuksista. Pystyy osoittamaan ajatusten väliset yhteydet selkeässä, yhteisessä tekstissä ja seuraamaan kyseisen tyylin vakiintuneita käytänteitä.

3) Raportit ja kirjoitelmat

- B1 Pystyy kirjoittamaan hyvin lyhyitä raportteja, jotka noudattavat tavanomaista selosteen rakennetta ja välittävät jokapäiväistä asiantietoa ja toteavat tekojen syyt. Pystyy laatimaan lyhyitä, yksinkertaisia kirjoitelmia itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy tekemään tiivistyksiä, raporttoimaan ja esittämään suhteellisen hallitusti näkemyksiä kerätystä asiantiedosta, joka koskee oman alan tuttuja rutiinimaisia tai ei-rutiinimaisia asioita.
- B2 Pystyy laatimaan kirjoitelman tai raportin, jossa kehittää argumenttia, esittää perusteluja jonkin näkökannan puolesta tai sitä vastaan ja selittää erilaisten vaihtoehtojen edut ja haitat. Pystyy tekemään synteesisin eri lähteistä poimituista tiedoista ja väitteistä. Pystyy laatimaan kirjoitelman tai raportin, jossa kehittää jotain näkökantaa johdonmukaisesta, korostaa sopivasti keskeisiä seikkoja ja esittää niitä tukevia yksityiskohtia. Pystyy arvioimaan erilaisia ajatuksia ja ongelmien ratkaisuja.

(EVK 2004: 96–97.)

Muita kirjoittamisen kannalta olennaisia kielenosaamisen alueita ovat sanasto, kielioppi ja oikeinkirjoitus. Eurooppalainen viitekehys sisältää kuvaimet sanaston laajuuteen ja hallintaan, kieliopin virheettömyyteen sekä oikeinkirjoitukseen. Kolme ensin mainittua huomioi kuvaimissa kirjoittamisen lisäksi myös puhumisen, oikeinkirjoitus koskee luonnollisesti pelkkää tekstiä. Mainittujen alueiden kuvaimet ovat eurooppalaisen viitekehysten (2004) mukaan seuraavat:

Sanaston laajuus

- B1 Hallitsee jokapäiväistä elämää koskevissa asioissa riittävän sanaston omien ajatustensa ilmaisemiseksi, esimerkiksi perheeseen, harrastuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin sekä työhön, matkustamiseen ja ajankohtaisiin asioihin liittyvää sanastoa. Joutuu käyttämään jonkin verran kiertoilmauksia.
- B2 Hallitsee laajan omaa erityisalaa ja useimpia yleisiä aihepiirejä koskevan sanaston. Pystyy vaihtelevaan kielellisiä ilmauksia jatkuvan toiston välttämiseksi. Sanaston puutteet voivat kuitenkin aiheuttaa epäröintiä ja kiertoilmausten käyttöä.

Sanaston hallinta

- B1 Hyvä perustason sanaston hallinta. Ennestään tuntemattomat aiheet ja tilanteet sekä monimutkaisempien ajatusten ilmaiseminen aiheuttavat vielä virheitä.
- B2 Yleensä hyvä ja täsmällinen sanaston hallinta. Voi esiintyä jonkin verran sekaannuksia ja vääriä sananvalintoja, mutta ne eivät kuitenkaan estä viestin perillemenoa.

Kieliopillinen virheettömyys

- B1 Käyttää yleensä tutuissa tilanteissa melko virheettömästi ulkoa opettelemiaan, usein esiintyviä jokapäiväisiä ilmauksia ja lauserakenteita. Rakenteet ovat jokseenkin virheettömiä tutuissa kielenkäyttötilanteissa. Kielen hallinta on yleensä hyvä, mutta äidinkielen vaikutus on selvästi havaittavissa. Virheistä huolimatta viesti tulee selväksi.
- B2 Hallitsee rakenteet suhteellisen hyvin. Virheet eivät aiheuta väärinkäsityksiä. Hallitsee rakenteet hyvin. Satunnaisia lipsahduksia, epäsystemaattisia virheitä sekä vähäisempiä puutteita saattaa esiintyä lauserakenteissa. Ne ovat kuitenkin harvinaisia, ja puhuja saattaa usein korjata niitä jälkeenpäin.

Oikeinkirjoitus

- B1 Pystyy tuottamaan yleensä täysin ymmärrettävää yhtäjaksoista tekstiä. Oikeinkirjoituksen, välimerkkien käytön ja tekstinasettelun poikkeamat totutusta eivät juuri vaikeuta tekstin ymmärtämistä.
- B2 Pystyy tuottamaan täysin ymmärrettävää, yhtäjaksoista tekstiä, jossa noudattaa tavanomaisia tekstinasettelun ja kappalejaon perussääntöjä. Oikeinkirjoitus ja välimerkkien käyttö

on suhteellisen virheetöntä, äidinkielen vaikutus on kuitenkin nähtävissä.

(EVK 2004: 159, 161, 167.)

Tarkasteltaessa yksittäisiä lauseita, kuten tässä pro gradu -tutkielmassa teen, vertailu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin on ongelmallista siksi, että taitotasokuvauksissa ei keskitytä kielen rakenteisiin vaan viestinnän toimivuuteen, ymmärtämiseen ja tiedon välitykseen. Yksittäisten virkkeiden ja etenkin kieliopillisen rakenteen vertaaminen taitotasokuvauksiin on vaikeaa. Tarkastelen sen sijaan oikein ja epätyypillisesti muodostettujen lauseiden osuutta suhteessa kaikkiin lauseisiin ja sitä, miten taitotasot B1 ja B2 edustuvat näissä osuuksissa.

Kaikista 188 lauseesta oikein muodostettuja on 133. Lauseiden jakautuminen taitotasoille noudattaa kutakuinkin kaikkien lauseiden jakaumaa. Oikein muodostetuissa lauseissa B2-tason tekstien osuus lisääntyy hieman verrattuna kaikkien lauseiden jakaumaan.

Oikein muodostetut lauseet 133

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		82 kpl	49 kpl	2 kpl	
		61,7 %	36,8 %	1,5 %	

Vastaavasti epätyypillisesti muodostettuja lauseita on 55 kappaletta kaikista 188 omistulauseesta. Verrattuna kaikkien lauseiden jakaumaan epätyypillisten osuus B1-tason teksteissä kasvaa ja B2-tason teksteissä vähenee. C1-tasolla epätyypillisten lauseiden prosenttiosuus näyttää suurenevan, mutta kyseessä on tilastollinen harha. C1-tason lauseita on kaikkiaan vain neljä kappaletta, joista puolet on muodostettu oikein ja puolet epätyypillisesti. Näin pienessä otannassa C1-tason teksteistä poimittuihin lauseisiin ei kannata kiinnittää huomiota, vaan ne selittyvät sattumalla.

Epättyypilliset lauseet 55

A1	A2	B1	B2	C1	C2
		38	15	2	
		69,1 %	27,3 %	3,6 %	

Kun tarkastellaan B1- ja B2-taitotasoa erikseen, huomataan, että siirryttäessä B1-tasolta B2-tasolle oikeinmuodostettujen lauseiden osuus kasvaa. B1-tason teksteistä poimituista omistuslauseista oikein muodostettuja on noin 68 %, kun vastaavasti B2-tason tekstien omistuslauseista oikein on muodostettu lähes 77 %.

Olen koonnut taulukkoon 2 eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla B1 ja B2 muodostetut lauseet sekä lukumäärinä että prosenttiosuuksina. Tarkastelen tässä yhdellä taitotasolla muodostettujen lauseiden suhteita kaikkiin samalla taitotasolla muodostettuihin lauseisiin. Kaikki B1-tason tekstit muodostavat siis nyt 100 %, ja vertaan, miten eri lauseiden osuudet jakautuvat. Vastaavasti kaikki B2-tason tekstit muodostavat 100 %. Tällä tavoin B1- ja B2-tasojen lauseiden osuuksia voi verrata toisiinsa.

TAULUKKO 2. Oikein ja epättyypillisesti muodostettujen lauseiden lukumäärät ja prosenttiosuudet taitotasolla B1 ja B2.

	B1	B1	B2	B2
	lukumäärä	prosenttiosuus	lukumäärä	prosenttiosuus
oikein	82	68,3	49	76,6
attribuutti	5	4,2	3	4,7
vaikeasti luokiteltava	10	8,3	5	7,8
genetiivi	1	0,8	2	3,1
luku	7	5,8	2	3,1
nominatiivi	10	8,3	2	3,1
partitiivi	3	2,5	1	1,6
subjekti puuttuu	2	1,7	-	-
yhteensä	120	100	64	100

Taulukossa 2 esitetään taitotasojen B1 ja B2 lauseet suhteessa kyseiseen taitotasoon. Lukumääräsarakeessa kerrotaan, kuinka monta kertaa kukin lause aineistossa esiintyy. Prosenttiosuussarake kuvaa kyseisten lauseiden osuutta kaikista mainitun taitotason

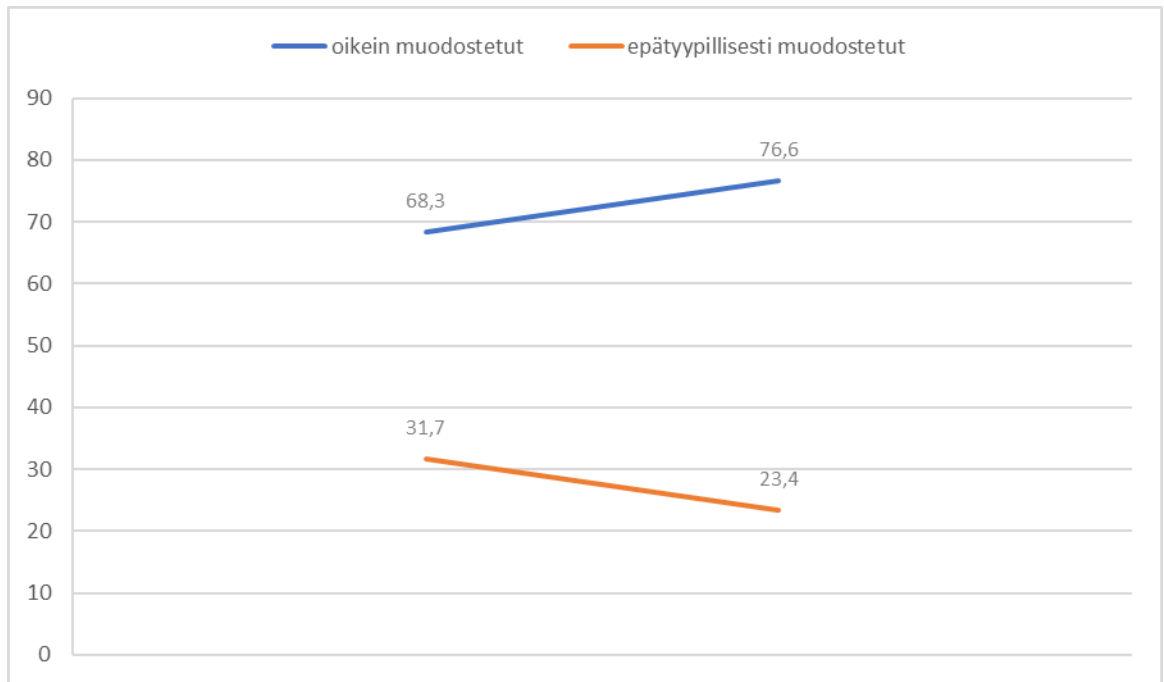
lauseista. B1-tason lauseita on lähes kaksinkertainen määrä B2-tason lauseisiin verrattuna. Prosenttiosuuksista voi huomata, että oikein muodostettujen lauseiden suhteellinen osuus kasvaa reilusta 68 %:sta yli 76 %:in siirryttäessä B1-tasolta B2-tasolle.

Taulukosta 2 käy ilmi, että attribuuttiin liittyvät epätyypillisyydet pysyvät prosentuaalisesti lähes samana, kun siirrytään B1-tasolta B2-tasolle. Myös vaikeasti luokiteltavien osuudessa muutos on vain viisi prosenttiyksikköä. Poikkeuksellisesti genetiivin valinta subjektin sijaksi lisääntyy taitotasolla B2, mutta koska molemmat genetiiviepätyypillisyydet ovat saman kirjoittajan samasta tekstistä, ne eivät kerro B2-tason kirjoittajien osaamisesta yleisesti vaan ainoastaan tämän yhden kirjoittajan yhdessä tekstissä teemmästä erehdyksestä.

Subjektin lukuun liittyvien epätyypillisyyksien kohdalla muutos B1-tason teksteistä B2-tason teksteihin on jo hieman suurempi. Todellinen ero on jopa suurempi kuin mitä prosenttiosuudet ilmaisevat, koska kumpikin B2-tason tekstien subjektin lukuepätyypillisyyksistä esiintyy samalla kirjoittajalla. Nominatiiviin liittyvät epätyypillisyydet vähenevät yli 8 %:sta reiluun 3 %:iin taitotason kasvaessa. Partitiiviin liittyvät epätyypillisyydet vähenevät 2,5 %:sta reiluun 1,5 %:iin. Kahdesta B1-tason tekstin omistuslauseesta puuttuu subjekti kokonaan, mutta vastaavaa ilmiötä ei esiinny enää lainkaan B2-tason teksteissä. Muutokset ovat pieniä, mutta B1- ja B2-tason epätyypillisyyksiä vertailemalla voidaan huomata, että kirjoittajien taidot kehittyvät taitotasolta seuraavalle siirryttäessä.

C1-tason teksteissä esiintyy omistuslauseita liian vähän, jotta niistä voisi tehdä tilastollisia päätelmiä. C1-tason teksteissä on kaikkiaan neljä omistuslauseetta, joista kaksi on muodostettu oikein, yhdessä on attribuuttiin liittyvä epätyypillisuus ja yhdessä on subjektin lukuun liittyvä epätyypillisuus.

Kuviossa 2 esitetään vielä sama asia kuvaajan muodossa. Ylempi viiva kuvaa oikein muodostettujen lauseiden prosenttiosuutta ja alempi viiva epätyypillisesti muodostettujen lauseiden osuutta kaikista lauseista. Viivan vasen reuna kertoo prosenttiosuuden taitotasolla B1 ja viivan oikea reuna vastaavasti osuuden taitotasolla B2.

KUVIO 2. Oikein ja epättyypillisesti muodostettujen lauseiden osuus taitotasolla B1 ja B2.

Kuviossa 2 näkyy oikein ja epättyypillisesti muodostettujen lauseiden osuuden muutos, kun siirrytään taitotasolta B1 taitotasolle B2. Kummallakin taitotasolla oikein muodostettuja lauseita on enemmän kuin epättyypillisiä. Oikein muodostettujen lauseiden osuus kasvaa 68,3 %:sta 76,6 %:iin siirryttäessä tasolta B1 tasolle B2, ja vastaavasti epättyypillisten lauseiden osuus vähenee 31,7 %:sta 23,4 %:iin. Tästä voidaan päätellä, että B1-tasolla selkeästi tapahtuu oppimista ja kielitaidon tarkkuus kasvaa.

Kajander toteaa väitöskirjassaan, että A1-tasolta lähtien odotuksenmukainen sija valitaan 2/3:ssa tapauksista ja oikein valitut muodot lisääntyvät taitotasolta seuraavalle siirryttäessä. C2-tasolla päästään jo tulokseen, jossa odotuksenmukaisia sijoja on 96,6 %:ssa kokonaismäärästä. Vastaavasti ei-odotuksenmukaisia eli epättyypillisiä sijoja on alusta alkaen alle 1/3:ssa aineistosta, ja luvut pienenevät jokaisella taitotasolla. (Kajander 2013: 96.)

Sekä Kajanderin (2013: 96) tulos että oma tulokseni osoittavat, että eksistentiaalilause ja erityisesti sen alatyypit, omistuslause, osataan hyvin. Kajanderin tuloksen mukaan osaaminen on hyvää jo A1-tasolta lähtien, jolloin tarkkuus on 64,4 % (mp). Oma aineistoni alkaa vasta B1-tasolta, jolla kielitaidon tarkkuus on 68,3 %. Kajanderilla vastaava

luku on 75,7 % (mp). Tarkkuus myös paranee molemmissa tutkimuksissa siirryttäessä taitotasolla eteenpäin. B2-tasolla tarkkuus on Kajanderilla 85,7 % ja C1-tasolla 90,4 % (mp).

Kuvaan tämän työn tulokset kokonaisuudessaan luvuissa 3.–6. Luvussa 3. kerron aineistoni omistuslauseiden käytöstä yleisesti ja keskityn oikein käytettyihin lauseisiin. Luvuissa 4. ja 5. esittelen seitsemän erilaista epätyypillisyyssryhmää, joista kolme ensimmäistä koskee omistuslauseen subjektin sijanvalintaa ja neljä jälkimmäistä muuta kuin sijanvalintaan liittyvää epätyypillistä piirrettä subjektissa. Luvussa 6. kuvailen eurooppalaisen viitekehyksen käyttöä ja taitotasokuvaimia sekä teen potentiaalisen esiintymisen analyysia laskemalla oikein ja epätyypillisesti käytettyjen subjektien suhteita taitotasolla B1 ja B2.

7. PÄÄTÄNTÖ

Olen tarkastellut tässä pro gradu -tutkielmassa kiinankielisten suomenoppijoiden teksteihinsä tuottamia omistuslauseita ja erityisesti niiden subjektia. Omistuslauseen subjekti on prototyyppisessä omistuslauseessa habitiiviadverbiaalia ja *olla*-verbiä seuraava substantiivilauseke (eli NP). Tutkimusaineistonani käytän kansainvälistä oppijansuomen korpusta (International Corpus of Learner Finnish eli ICLFI). Omana osakorpuksenani toimii vuonna 2008 Pekingin yliopistossa kirjoitetut tekstit, joita on 163 kappaletta. Korpuksen tekstit on arvioitu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen mukaan.

Olen etsinyt osakorpuksestani manuaalisesti lauseet, jotka ovat muotoa: adessiivisijainen habitiiviadverbiaali + *olla*-verbi + substantiivilauseke. Verbejä olen etsinyt eri aikamuodoissa ja tapaluokissa. Omistuslauseita käytettiin 89 tekstissä, ja niitä oli kaikkiaan 188 kappaletta. Teoreettisena viitekehyksenä käytän soveltaen virheanalyysiä. Virheanalyysi tarkoittaa virheiden järjestelmällistä tarkastelua. Ne tunnistetaan, kuvataan, luokitellaan ja selitetään. Tällä tavoin saadaan selville, mitä on vielä opittavana. Virheanalyysin lisäksi olen laskenut oikein ja epätyypillisesti muodostettujen lauseiden lukumäärät eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoilla.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on: Kuinka suuressa osassa aineiston omistuslauseista on oikein muodostettu subjekti ja kuinka suuressa osassa ei? Aineistoni 188 omistuslauseesta 133 kappaletta eli 70,7 % on muodostettu oikein. Vastaavasti epätyypillisiä omistuslauseita on aineistossani 55 kappaletta, mikä on 29,3 % aineistosta. Luvuista huomaa, että omistuslauseen käyttö hallitaan varsin hyvin, mikä on todettu myös muissa tutkimuksissa.

Toinen tutkimuskysymykseni on: Miten edellä saadut luvut suhteutuvat eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin? Aineistossani omistuslauseita on käytetty neljää C1-tason tekstiä lukuun ottamatta vain B-tasojen teksteissä. Aineistoni A-tasoisissa teksteissä ei käytetty omistuslauseita lainkaan, vaikka vastaavissa muissa tutkimuksissa omistuslauseita käytetään A1-tasolta alkaen. Tämä seikka johtuu mitä todennäköisimmin aineistoni suppeudesta. Oikein muodostetuista lauseista 61,7 % esiintyy B1-tason teksteissä

ja 36,8 % B2-tason teksteissä. Tämä jakauma noudattaa kaikkien lauseiden jakaumaa, kuitenkin niin, että B2-tason tekstien osuus lisääntyy hieman oikein muodostetuissa lauseissa verrattuna kaikkien lauseiden jakaumaan. Sen sijaan epätyypillisten lauseiden osuus kasvaa B1-tason teksteissä ja vähenee B2-tason teksteissä verrattuna kaikkien lauseiden jakaumaan. Epätyypillisistä lauseista 69,1 % esiintyy B1-tason teksteissä ja 27,3 % B2-tason teksteissä. Kun tarkastellaan B1- ja B2-taitotasoa erikseen, huomataan, että siirryttäessä B1-tasolta B2-tasolle oikeinmuodostettujen lauseiden osuus kasvaa. B1-tason teksteistä poimituista omistuslauseista oikein muodostettuja on noin 68 %, kun vastaavasti B2-tason tekstien omistuslauseista oikein on muodostettu lähes 77 %.

Kolmas tutkimuskysymykseni on: Millaisia ovat epätyypillisesti muodostetut omistuslauseet sekä kuinka paljon niitä on määrällisesti ja prosentuaalisesti? Olen jakanut epätyypilliset omistuslauseet seitsemään ryhmään. Kolme ryhmää liittyy subjektin sijanvalintaan ja loput neljä ryhmää sisältävät muita epätyypillisyyksiä. Ensimmäisessä ryhmässä oppijat käyttävät nominatiivia partitiivin sijaan. Tässä ryhmässä on 12 lausetta eli 21,8 % kaikista epätyypillisyyksistä. Toisessa ryhmässä oppijat käyttävät partitiivia nominatiivin sijaan. Tähän ryhmään kuuluu 4 lausetta. Lauseet muodostavat 7,3 % epätyypillisyyksistä. Kolmannessa ryhmässä subjekti on genetiivissä. Ryhmään kuuluu 3 lausetta, mikä on 5,5 % epätyypillisyyksistä. Neljännessä ryhmässä epätyypillisuus on subjektin luvun valinnassa. Ryhmässä on 10 lausetta eli 18,2 % kaikista epätyypillisistä lauseista kuuluu tähän ryhmään. Viidennen ryhmän lauseista subjekti puuttuu. Ryhmässä on vain 2 lausetta eli niiden osuus on 3,6 % epätyypillisyyksistä. Kuudennessa ryhmässä epätyypillisuus on attribuutissa. Tällaisia tapauksia on 9 kappaletta eli 16,4 % kaikista epätyypillisyyksistä. Seitsemäs ryhmä sisältää vaikeasti luokiteltavia ja mielenkiintoisia tapauksia. Tässä ryhmässä on 15 lausetta eli 27,3 % epätyypillisesti muodostetuista lauseista kuuluu tähän ryhmään.

Kolmannen tutkimuskysymykseni osalta voitaneen päätellä, että koska suurin epätyypillisuusryhmä on sekalainen joukko subjektin liittyviä epätyypillisiä piirteitä, suomenoppijoilla ei ole selkeästi yhtä yleisintä vaikeutta omistuslauseen subjektin käytössä. Toiseksi suurin epätyypillisuus on nominatiivin valinta partitiivin sijaan. Kuitenkin vain

6,4 % kaikista omistuslauseista sijoittuu tähän ryhmään, joten partitiivisubjektin valintaan ei voida pitää merkittävänä vaikeutena omistuslauseen käytössä. Toisaalta aineistoni on melko pieni, joten luvut ovat vain suuntaa-antavia.

Aineistoni suppeus rajoittaa tilastollisten menetelmien käyttöä. Jos aineisto olisi laajempi, tämänkaltaisessa tutkimuksessa voisi hyödyntää tilastollisia menetelmiä, joiden avulla aineistosta saisi irti enemmän informaatiota. Tarkkuuden lisäksi voisi arvioida myös kielitaidon sujuvuutta ja kompleksisuutta. Olen kuitenkin valinnut tutkimuskohteeksi kiinankieliset suomenoppijat, joita on tähän mennessä tutkittu varsin vähän, vaikka he muodostavat suurimman ulkomaalaisten opiskelijoiden ryhmän suomalaisissa korkeakouluissa. On mielenkiintoista, ettei heitä ole tutkittu aiemmin. Koska kiinan kieli kuuluu eri kielikuntaan kuin suomi ja muut eurooppalaiset kielet, olisi kiinnostavaa verrata kiinankielisiä muun äidinkieliisiin suomenoppijoihin. Tutkimuksen laajentaminen voisi kohdistua kokonaisuun kielikuntiin, jolloin voisi verrata esimerkiksi sinotiibetiläisiä kieliä puhuvia suomenoppijoita toisiinsa tai esimerkiksi indoeurooppalaisia tai uralilaisia kieliä äidinkielenään puhuviin suomenoppijoihin. Olisiko mahdollisesti löydettävissä joi-tain oppimiseen vaikuttavia seikkoja, joihin kaukainenkin kielisukulaisuus saattaisi vaikuttaa? Vertailua voisi toisaalta tehdä myös suomea toisena ja suomea vieraana kielenä opiskelevien kiinankielisten kesken.

Eurooppalaisen viitekehyksen osalta olisin kaivannut kieliopillisia määritelmiä siitä, mitä kullakin taitotasolla tulisi osata, mutta taitotasokuvaukset keskittyvät viestinnän toimivuuteen, ymmärtämiseen ja tiedon välitykseen. Tämän vuoksi kieliopillisen rakenteen vertaaminen taitotasokuvauksiin on vaikeaa. Näkökulman keskittyminen viestintään saattaa johtua funktionaalisen kielenopetuksen ideologiasta, jossa korostetaan kommunikatiivisen kielitaidon tärkeyttä. Tutkielmani kaltainen virheanalyysin soveltaminen voi olla hyödyllistä kielenopettajalle hänen arvioidessaan omien opetusmenetelmiensä tehokkuutta.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Kansainvälinen oppijansuomen korpus (International Corpus of Learner Finnish eli ICLFI). Oppijansuomen sähköinen tutkimusaineisto. Koostettu hankkeessa Korpustutkimus oppijankielen kielikohtaisista ja universaaleista ominaisuuksista. Oulun yliopiston suomi toisena ja vieraana kielenä -oppiaineessa.

<http://www.oulu.fi/suomitoisenakielenä/node/16076> (26.8.2015).

Kirjallisuus

BRUNNI, SISCO – AIRAKSINEN, VALTTERI – JANTUNEN JARMO H. 2016: Kielitaidon tarkkuuden kehitys – korpuspohjainen virheanalyysi. Posterisitelmä konferenssissa XLIII Kielitieteen päivät. Oulu 25.05.2016

CORDER, S. PIT 1976: *Miten kielitiedettä sovelletaan*. Pieksämäki: Sisälähetysseuran Raamattutalon kirjapaino.

EVK = *Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. Vantaa: WSOY 2004.

GARAM, IRMA 2016: *Korkeakouluopiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus Suomessa 2015: tutkinto-opiskelu ulkomailla*. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/111070_Tietoa_ja_tilastoja_5_2016.pdf (4.12.2017)

HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 350. Jyväskylä: K.J. Gummerus osakeyhtiö.

HELASVUO, MARJA-LIISA – HUUMO, TUOMAS 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114 (2) s. 165–195.

HUUMO, TUOMAS – SIVONEN, JARI 2010: 1. Leonard Talmy – Kognitiivisen kielitieteen klassikko. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 19–40. Helsinki: Gaudeamus.

- JANTUNEN, JARMO HARRI 2011: Kansainvälinen oppijansuomen korpus (ICLFI): typologia, taustamuuttajat ja annotointi. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 21 s. 86–105. <http://dx.doi.org/10.5128/LV21.04> (1.10.2015)
- JANTUNEN, JARMO HARRI – BRUNNI, SISKU – LEHTO, LIISA-MARIA – AIRAKSINEN, VALTTERI 2014: Oppijankieliaineistojen annotointi. Esimerkkinä ICLFI:n annotoinnin prosessit, ongelmat ja ratkaisut. – Maarit Mutta, Pekka Lintunen, Ilmari Ivaska & Pauliina Peltonen (toim.), *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 7 s. 60–80. <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/48160> (1.10.2015).
- JANTUNEN, JARMO HARRI – PIRKOLA, SILJA 2015: Oppijansuomen sähköiset tutkimusaineistot. – *Virittäjä* 119 (1) s. 88–103.
- KAJANDER, MIKKO 2013: *Suomen eksistentiaalilause suomen kielen oppimisen polulla*. Jyväskylä studies in humanities 220. Jyväskylä University Printing House.
- KUOSA, NATHALIE 2004: *Suomeen 1990-luvulla muuttaneiden kiinalaisten maahanmuuttajien suomen kielen oppimiseen vaikuttavia taustatekijöitä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LATOMAA, SIRKKU 2011: Nanjingin tunnolliset. – Mai Frick, Saija Merke (toim.), *Suomea pitkin palloa* s. 83–85. Ulkomaanlehtoriyhdistys. Helsinki.
- LEINONEN, RIKUPEKKA 2016: *”Ja mum mielestä siellä jopa voi vuokrata vene” Nominiaalisten lauseenjäsenten epätyypillisyyksiä Suomen täydelliset venäläisnaiset -tv-sarjassa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- LÄHDEMÄKI, EEVA 1995: *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa*. Fennistica 11. Turku: Åbo Akademis tryckeri.
- MATTILA, KALLE 1996: Itä- ja Kaakkois-Aasian kielet. – Erik Geber (toim.), *Suomen kielen kontrastiivinen opas* s. 135–163. Opetushallitus. Helsingin yliopistopaino.
- NISSILÄ, LEENA 2011: *Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen*. Väitöskirja. Oulun yliopiston suomen kielen laitos. <http://hercules.oulu.fi/isbn9789514296161/isbn9789514296161.pdf> (26.1.2016).

- RANTANEN, KALEVI 2017: Kiinalla on maailman suurin teleskooppi, tehokkaimmat tietokoneet ja robotti, joka korjaa pian hampaasi – Maa pyrkii ohi Yhdysvaltojen tieteen ja teknologian suurvallaksi – *Helsingin sanomat*
<https://www.hs.fi/tiede/art-2000005458686.html?share=c5b98770d68bb0deeb7b607e5a8d5f17>
(25.11.2017)
- RANUA, MINNA-MARI – RUOTSALAINEN, MARGIT 2007: *Syntaktisten virheiden vertailua suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden teksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.
- SAJAVAARA, KARI 1999: Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. – Kari Sajavaara, Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 103–128. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopistopaino.
- SÄRKKÄ, HEINI 2016: Kiinalaisten matkailu Suomessa kiihtyy – uusi yhteys tuo satoja joka viikko – *Taloussanomat*
<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001912935.html> (20.12.2017)
- VILKUNA, MARIA 1996: *Suomen lauseopin perusteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (7.10.2015)
- WHITE, LEILA 2010: *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8. painos. Helsinki: Oy Finn Lector Ab.